

JONGEREN & MONDIAAL BURGERSCHAP 2012

NC
DO

ONDERZOEKSREEKS 8

NCDO is het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO voert onderzoek uit, geeft trainingen en stimuleert de meningsvorming over mondiale thema's door publicaties te verzorgen en de discussie op gang te brengen. NCDO werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap.

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

Illustratie omslag: Kim Verschoor

ISBN: 978-90-74612-23-4

Amsterdam, september 2012

NCDO is het centrum voor mondiaal burgerschap.
Postbus 94020, 1090 AD Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl, www.ncdo.nl

JONGEREN & MONDIAAL BURGERSCHAP 2012

MARIJE VAN GENT
IRENE DE GOEDE
EVELIEN BOONSTOPPEL
CHRISTINE CARABAIN

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
1. JONGEREN EN HUN ROL IN DE WERELD	9
1.1. MONDIAAL BURGERSCHAP	10
1.2. EEN NIEUWE GENERATIE JONGEREN	11
1.3. PARTICIPATIE VAN JONGEREN	12
1.4. MONDIAAL BURGERSCHAP EN DE ONTWIKKELING VAN JONGEREN	13
1.5. EXTERNE INVLOEDEN OP ONTWIKKELING VAN MONDIAAL BURGERSCHAP	15
1.6. DIT ONDERZOEK	16
2. GEDRAG	17
2.1. ZUINIG MET ENERGIE EN WATER	17
2.2. MOBILITEIT	18
2.3. RECYCLING EN OMGANG MET AFVAL	18
2.4. CONSUMENTENGEDRAG	19
2.5. INFORMATIE ZOEKEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	20
2.6. MENING GEVEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	20
2.7. DONEREN AAN GOEDE DOELEN	21
2.8. VRIJWILLIGERSWERK	23
2.9. INDEX MONDIAAL BURGERSCHAP	24
2.10. CONCLUSIE	26
3. PRINCIPES	28
3.1. GELIJKWAARDIGHEID VAN MENSEN	28
3.2. WEDERZIJDSE AFHANKELIJKHEID	29
3.3. GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID	30
3.4. CONCLUSIE	31
4. KENNIS EN THUISSITUATIE	33
4.1. KENNIS VAN MONDIALE VRAAGSTUKKEN	33
4.2. THUISSITUATIE	34
5. MONDIAAL BURGERSCHAP	36
5.1. DE ROL VAN PRINCIPES	36
5.2. DE ROL VAN KENNIS	39

5.3 DE ROL VAN PERSOONSKENMERKEN	40
5.4 DE ROL VAN ALTRUÏSME, CONTACT MET ANDERE CULTUREN EN VERTROUWEN	41
5.5. DE ROL VAN DE THUISITUATIE	43
5.6. HET EFFECT VAN ALLE ASPECTEN SAMEN	45
5.7. CONCLUSIE	47
LITERATUUR	49
VERANTWOORDING	53

SAMENVATTING

We leven in een globaliserende wereld. Ons eten wordt van verschillende hoeken uit de wereld ingevlogen. Via Facebook hebben we contact met vrienden wereldwijd en als er ergens iets schokkends gebeurt, lezen we het twee minuten later op een nieuwssite via internet. Dit zijn nog maar een paar simpele verbanden die getrokken kunnen worden tussen 'hier' en 'daar'. De levens van zeven miljard mensen in deze wereld zijn tegenwoordig onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In het rapport 'Jongeren & Mondiaal Burgerschap 2012' wordt de mate waarin Nederlandse jongeren van 12 tot 18 jaar zich gedragen als mondiaal burger onderzocht. Bij het begrip mondiaal burgerschap staan de individuele bijdragen van mensen aan de leefbaarheid van de wereld centraal. Hoe staat het met de Nederlandse jongeren als het gaat om mondiaal burgerschap? Is hun levensstijl goed voor de wereld? En wat vinden en weten zij van de wereld? NCDO heeft, in samenwerking met TNS NIPO, deze en andere vragen via een internetenquête voorgelegd aan circa tweeduizend jongeren in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar.

Gedragen Nederlandse jongeren zich als mondiaal burger?

NCDO onderscheidt in dit onderzoek onder jongeren acht soorten gedragingen die verbonden zijn aan duurzaamheid van de natuur of samenleving: 1) zuinig omgaan met water en energie; 2) mobiliteit; 3) recycling en omgang met afval; 4) consumentengedrag; 5) informatie zoeken en; 6) je mening geven over mondiale vraagstukken; 7) doneren aan goede doelen en 8) vrijwilligerswerk.

Zuinig met water en energie

Nederlandse jongeren gedragen zich redelijk zuinig wat betreft onnodige verspilling van water en energie. Hoewel de meeste jongeren gedrag vertonen dat leidt tot minder energieverpilling, laat nog steeds ruim een derde de oplader in het stopcontact zitten na het opladen van zijn of haar mobieltje. Eén op de zes jongeren laat de kraan lopen tijdens het tandenpoetsen en een even grote groep laat het licht branden als ze de kamer verlaten.

Mobiliteit

Jongeren onder de 18 jaar zijn nog niet bevoegd om auto te rijden en zijn dus vaak afhankelijk van de fiets of het openbaar vervoer om zich te kunnen verplaatsen. Daarmee gedragen zij zich – noodgedwongen - duurzamer dan volwassenen. Echter, als ze de keus zouden hebben geeft een derde van de jongeren aan dat zij zich liever laten wegbrengen met de auto dan met de fiets te gaan.

Recycling en omgang met afval

Jongeren gaan in het algemeen verantwoordelijk om met afval. De meerderheid zegt plastic tasje meer dan één keer te gebruiken. Slechts een heel klein deel gooit vaak afval op straat. Ongeveer één op de vijf jongeren gooit vaak eten weg dat eigenlijk nog goed is.

Consumentengedrag

De Nederlandse jongeren gedragen zich nog maar in beperkte mate als duurzame consument. De overgrote meerderheid van de jongeren eet vaak of bijna altijd vlees. Daarnaast kopen maar weinig jongeren vaak tweedehands spullen. Overigens geeft de helft van de jongeren wel aan soms tweedehands spullen te kopen.

Informatie zoeken en je mening geven over mondiale vraagstukken

Nederlandse jongeren vertonen geen grote interesse in de wereldproblematiek. Bijna een derde van de jongeren volgt vaak het nieuws over wereldproblemen. Opvallend is dat deze internetgeneratie nog altijd vaker het nieuws volgt via de traditionele media dan via internet. Maar een klein deel praat veel met vrienden of online over armoede of milieuproblemen. Een grote groep houdt zich helemaal niet bezig met dergelijke onderwerpen: ongeveer de helft van de jongeren zegt nooit te praten over het milieu en over armoede in de wereld.

Doneren

Een derde van de jongeren zamelt geld in voor goede doelen of doneert zelf. En kleiner deel doet beiden. Jongeren die geld geven, doneren gemiddeld ongeveer 20 euro per jaar. De helft van alle jongeren doet niets als het gaat om geld inzamelen of doneren aan goede doelen.

Vrijwilligerswerk

Bijna de helft van de Nederlandse jongeren verricht vrijwilligerswerk. Dit zijn activiteiten buiten een verplichte maatschappelijke stage om. Jongeren zijn vooral actief binnen sportverenigingen, op enige afstand gevolgd door gebedshuis en buurthuis.

Gelijkwaardigheid, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid

NCDO onderscheidt drie principes waarvan verwacht wordt dat deze gerelateerd te zijn aan mondiaal burgerschap: gelijkwaardigheid van mensen, het besef van wederzijdse afhankelijkheid en het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken.

Deze principes worden in het algemeen door de Nederlandse jongeren ondersteund. Zij onderschrijven het principe van gedeelde verantwoordelijkheid het meest, gevolgd door het principe van wederzijdse afhankelijkheid. Jongeren zijn het minst overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen. Hierbij is een leeftijdsverschil zichtbaar: jongeren onder de vijftien jaar zijn iets positiever over de gelijkwaardigheid van mensen in de wereld en jongeren boven de vijftien jaar hebben juist meer besef van wederzijdse afhankelijkheid.

Ook het opleidingsniveau is van invloed: hoger opgeleide jongeren hangen de drie principes vaker aan dan lager opgeleide jongeren. Andere factoren die een rol spelen, zijn de mate waarin zij belang hechten aan altruïstische waarden en vertrouwen hebben in instituties in de samenleving.

Mondiaal burgerschap

De verwachting dat de jongeren die de drie eerder genoemde principes meer onderschrijven zich ook vaker als een mondiaal burger gedragen, lijkt door

de resultaten te worden bevestigd. Vooral de mate van ondersteuning van het principe van gelijkwaardigheid verklaart verschillen in het gedrag onder Nederlandse jongeren.

Ook andere achtergrondkenmerken blijken verschillen in mondiaal burgerschap gedrag te kunnen verklaren. Jongeren met meer kennis over mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan jongeren met minder kennis over deze vraagstukken. Ook opleidingsniveau heeft een positieve invloed op mondiaal burgerschap. Jongeren met minimaal havo bovenbouw niveau gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan jongeren met mavo niveau of lager. Dit gedrag kan ten dele worden verklaard door het feit dat zij – meer dan lager opgeleide jongeren – ook de drie principes ondersteunen.

Naast kennis- en opleidingsniveau hebben ook altruïstische waarden en het in contact komen met andere culturen allemaal een positieve invloed op het mondiaal burgerschapsgedrag van jongeren. Vooral altruïstische waarden blijken een zeer belangrijke factor in het verklaren van verschillen in de mate waarin jongeren zich als een mondiaal burger gedragen.

Echter, ook wanneer gecontroleerd wordt voor deze achtergrondkenmerken samen, blijven de principes van wederzijdse afhankelijkheid en gelijkwaardigheid een rol spelen in het verklaren van de mate waarin Nederlandse jongeren zich gedragen als mondiaal burgers.

Thuisituatie

Veel jongeren krijgen thuis een positief voorbeeld mee van hun ouders. Zo geeft bijna twee derde aan dat zijn of haar ouders vinden dat je verantwoordelijk met het milieu moet omgaan en weet de ruime meerderheid dat zijn of haar ouders geld geven aan goede doelen. Slechts een kleine groep heeft ouders die nooit over problemen in arme landen praten of die ontwikkelingshulp weggegooid geld vinden.

Eerder onderzoek heeft al aangetoond dat het wereldbeeld van jongeren mede wordt bepaald door de denkbepelden van hun ouders. Uit de resultaten in dit rapport blijkt inderdaad dat het gedrag en de houding van de ouders met betrekking tot mondiaal burgerschap ook van grote invloed is op het gedrag van de jongeren zelf. Hoe meer jongeren een positief voorbeeld van hun ouders meekrijgen op het gebied van onder andere milieu en vrijwilligerswerk, hoe meer zij zich zelf ook gedragen als mondiaal burger. Ook onderschrijven zij

vaker de drie principes dan jongeren afkomstig uit een minder stimulerende omgeving: zij hebben een groter verantwoordelijkheidsgevoel, een beter besef van wederzijdse afhankelijkheid en zijn vaker overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen wereldwijd.

HOOFDSTUK 1

JONGEREN EN HUN ROL IN DE WERELD

“LATEN WE ERKENNEN EN VIEREN WAT DE JEUGD KAN DOEN OM DE WERELD VEILIGER EN RECHTVAARDIGER TE MAKEN. LATEN WE ONZE INSPANNINGEN VERSTERKEN OM JONGE MENSEN TE BETREKKEN BIJ BELEID, PROGRAMMA’S EN BESLUITVORMINGSPROCESSEN DIE GUNSTIG ZIJN VOOR HUN EN ONZE TOEKOMST.”

BAN KI-MOON, INTERNATIONALE DAG VAN DE JEUGD 2010¹

Mondiaal burgerschap is bij uitstek een belangrijk onderwerp om de jeugd mee kennis te laten maken. We leven tenslotte in een globaliserende wereld waarin jongeren dagelijks in aanraking komen met invloeden uit andere landen. Ook hebben zij zelf met hun gedrag invloed op de wereld, bijvoorbeeld met hun mondiale voetafdruk of via sociale media. Bovendien is de jeugd van nu van groot belang voor toekomstig mondiaal burgerschap. Volwassenen die maatschappelijk actief zijn, waren dat vaak ook al in hun jeugd (Putnam, 2000: 121). Op dezelfde manier ligt het voor de hand dat jongeren die kennis opdoen over mondiale vraagstukken en betrokken zijn bij de wereld een basis hebben voor mondiaal burgerschap als ze volwassen zijn. Het is daarom relevant om te bestuderen hoe de huidige

¹ <http://www.un.org/en/globalissues/briefingpapers/youth/quotes.shtml>

generatie jongeren tegen mondiaal burgerschap aankijkt. Dit rapport richt zich op mondiaal burgerschap bij Nederlandse jongeren van twaalf tot achttien jaar.²

1.1. Mondiaal burgerschap

In het huidige debat over internationale samenwerking gaat het niet langer om draagvlak in Nederland voor ontwikkelingsactiviteiten in andere landen. Het gaat om onze rol in de wereld, waarbij samenwerking nodig is om vraagstukken op het gebied van bijvoorbeeld klimaat en energie, voedsel, water, en conflict en veiligheid op te lossen. Actief burgerschap en een open blik naar de wereld zijn belangrijk in een wereld waarin we steeds meer met elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk zijn. Deze rol van burgers in een globaliserende wereld noemen we mondiaal burgerschap.

Om een duidelijk beeld te krijgen van wat mondiaal burgerschap precies inhoudt, heeft NCDO een uitgebreide literatuurstudie gedaan naar verschillende achtergronden van en beschouwingen op mondiaal burgerschap (Carabain et al., 2012). Hieruit is de volgende definitie voor mondiaal burgerschap naar voren gekomen: *“De mondiale dimensie van burgerschap is gedrag dat recht doet aan de principes van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, de gelijkwaardigheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken”*. Deze definitie van mondiaal burgerschap vormt het uitgangspunt bij dit onderzoek naar mondiaal burgerschap bij de Nederlandse jeugd. In dit rapport wordt daarom gekeken naar (1) mondiaal burgerschapsgedrag, (2) *befef* van wederzijdse afhankelijkheid, (3) *overtuiging* van gelijkwaardigheid van mensen en (4) het nemen van (mede) *verantwoordelijkheid* voor mondiale vraagstukken bij de Nederlandse jeugd van twaalf tot achttien jaar.

Mondiaal burgerschapsgedrag kan gezien worden als een verzameling van concrete uitingen, zoals het kopen van fairtrade producten of activiteiten ondernemen om levensomstandigheden van mensen in ontwikkelingslanden te verbeteren. *Befef* van wederzijdse afhankelijkheid verwijst naar het *befef* van een relatie tussen het lokale en het mondiale en inzicht in onderlinge afhankelijkheid op wereldschaal. Hierbij is minimale kennis van de wereld en van mondiale ontwikkelingen nodig (Beneker et al., 2009: 19). Onder *overtuiging* van gelijkwaardigheid van mensen vallen thema's als respect voor diversiteit, geen onderscheid maken tussen mensen op basis van kenmerken, zoals sekse,

² Op www.ncdo.nl zijn daarnaast rapportages beschikbaar over mondiaal burgerschap bij kinderen van negen tot en met twaalf jaar en over mondiaal burgerschap bij volwassenen vanaf achttien jaar.

eticiteit, sociale klasse en seksuele oriëntatie en toewijding aan een wereld met sociale en economische gerechtigheid en gelijkwaardigheid (Beneker et al., 2009; Oxfam, 2006: 7). De bereidheid om medeverantwoordelijkheid te nemen komt tot uiting in de motivatie om zelf of samen daadwerkelijk iets te doen aan mondiale problemen (Brigham, 2011; Morais & Ogden, 2010; Parekh & Biekart, 2009). Hierbij is geloof dat mensen een verschil kunnen maken en bewustzijn van je eigen bijdrage aan mondiale vraagstukken ook belangrijk (Beneker et al., 2009; Carabain et al., 2011; Oxfam, 2006: 7). Daarnaast is minimale kennis van de wereld en van mondiale ontwikkelingen belangrijk.

Bij de definitie van NCDO voor mondiaal burgerschap ligt de focus dus op de individuele bijdrage van mensen. Niet de steun aan formele organisaties, maar juist de rol die burgers zelf kunnen spelen is belangrijk. Dit uitgangspunt sluit goed aan bij de behoefte van de huidige generatie jongeren om zelf iets bij te dragen aan de wereld (De Goede, 2011).

1.2. Een nieuwe generatie jongeren

De tijd waarin jongeren opgroeien, met de bijbehorende sociaal-culturele en economische kenmerken, heeft waarschijnlijk invloed op de mate waarin zij zich gedragen als mondiaal burger. De jongeren die op dit moment twaalf tot achttien jaar zijn, zijn onderdeel van Generatie Z, geboren tussen 1992 en 2010 (Ahlers & Boender, 2011), en van de grenzeloze generatie, geboren na 1986 (Spangenberg & Lampert, 2009). Jongeren die tot deze generatie behoren worden ook wel 'Digital Natives' genoemd, omdat deze jongeren zijn opgegroeid in een wereld van online communicatie waarin men van alles regelt via internet en via Facebook in contact staat met mensen van over de hele wereld (Ahlers & Boender, 2011; De Bruykere & Smits, 2011). Ook jongeren in ontwikkelingslanden staan via digitale netwerken steeds meer in contact met de rest van de wereld. Ze kunnen daardoor zien wat er in de rest van de wereld gebeurt en ook zelf hun stem laten horen (Ahlers & Boender, 2011: 199-200). Binnen Europa geldt daarnaast dat grenzen zijn vervaagd, je met low-cost airlines gemakkelijk naar een ander land vliegt en in veel Europese landen met de euro kan betalen. Communiceren met anderen buiten Nederland en verre reizen maken is daardoor voor de huidige Nederlandse jongeren veel normaler dat voor eerdere generaties (Ahlers & Boender, 2011).

Wat betreft ontwikkelingssamenwerking zeggen trendwatchers dat sociale media, spektakel, een hoge emotionele beleving, transparant beleid, en de afwezigheid van 'de strijkstok' erg belangrijk zijn voor jongeren. Deze generatie

zou wel geld willen doneren aan goede doelen, maar niet via collectebus, automatische overschrijving of via de kerk. Jongeren zouden, behalve in noodhulp en microkrediet, weinig vertrouwen hebben in ontwikkelingssamenwerking en wel goed willen doen, maar alleen onder hun eigen voorwaarden van inspiratie, pragmatisme en transparantie (Ahlers & Boender, 2011: 196): *“Generatie Z is een open wereldburger, met een grote handigheid in interactieve nieuwe media, die graag zijn steentje aan de samenleving bijdraagt, zolang dat maar met veel eigen initiatief gepaard kan gaan.”*³

Verder voorspellen trendwatchers dat deze generatie jongeren het belang van duurzaamheid zo duidelijk mee krijgt in opvoeding en opleiding dat deze jongeren als volwassenen niet bereid zullen zijn niet-duurzame producten te kopen of voor niet-duurzame bedrijven te werken (Ahlers & Boender, 2011: 78). Anderen stellen juist dat jongeren van nu meer gericht zijn op zichzelf en juist minder op de wereld om hen heen en bij aankoopgedrag minder ethisch zijn ingesteld dan eerdere generaties (Spangenberg & Lampert, 2009: 253). Ze zouden minder milieubewust zijn dan andere generaties en zich minder zorgen maken over behoud van de aarde (Spangenberg & Lampert, 2009: 240). Jongeren zouden wel breed geïnteresseerd zijn in maatschappelijke vraagstukken, zolang deze gerelateerd worden aan hun persoonlijke leven en niet politiek benoemd worden. Maatschappelijke thema's die concreet, inhoudelijk en niet-strategisch worden ingevuld zouden jongeren het meeste aanspreken (De Bruykere & Smits, 2011).

1.3. Participatie van jongeren

Jongeren hebben dus een sterke behoefte om iets te doen tegen ongelijkheid in de wereld, maar hun belevingswereld staat ver af van de traditionele politieke organisaties en maatschappelijke instellingen (Andolina et al., 2002; Delli Carpini, 2000). Terwijl voorheen maatschappelijke participatie van jongeren veelal plaatsvond binnen formele organisaties (bijv. kerken, scouting), is dit tegenwoordig steeds minder het geval (Delli Carpini, 2000; Putnam, 2000). Aan de andere kant voelen jongeren zich wel eerder betrokken bij lokale burgerinitiatieven (Andolina et al., 2002). Sommige formele organisaties springen op dit proces van informalisering in door initiatieven op te zetten in co-creatie met jongeren, waarbij het samenwerkingsproces wordt ingericht aan de hand van ervaringen, initiatieven en de belevingswereld van jongeren zelf.⁴

³ <http://www.frankwatching.com/archive/2011/11/10/wie-is-generatie-z-en-hoe-bereik-je-ze/>

⁴ Zie bijvoorbeeld World=U, een gezamenlijk initiatief van Nederland in Dialoog, Wereld Natuur Fonds en de Rabobank over wereldburgerschap bij jongeren, <http://www.worldisu.nl/>

Meedoen aan een uitwisselingsproject of een ander kortdurend project gericht op mondiaal burgerschap is bij uitstek iets dat goed aansluit bij de participatiebehoefte van jongeren. Jongeren willen zich vaak niet langdurig ergens aan binden en ‘pick-and-mix’ of ‘zap-gedrag’ in de vorm van deelname aan een eenmalig project sluit goed bij deze voorkeur aan (Boutellier et al. 2004; NOV, 1997). Ook is vrijwilligerswerk in een ontwikkelingsland tijdens een vakantie populair, want jongeren willen naast goed doen ook graag betrokken zijn, geïnspireerd worden, iets beleven en iets te vertellen hebben in hun (digitale) sociale netwerk (Ahlers & Boender, 2011: 203-204). Het is alleen de vraag in hoeverre jongeren die op deze manier aan activiteiten deelnemen daadwerkelijk betrokken zijn bij mondiale vraagstukken. Ad hoc participatie zou meer calculerend en niet-ideologisch georiënteerd zijn (Van der Pennen, 2003) en eerder voortkomen uit andere motieven, zoals werken aan je cv. Desondanks bieden kortdurende initiatieven een goede kans om jongeren te laten kennismaken met mondiale vraagstukken en hun eigen rol in de wereld. Dit kan een impuls geven aan de ontwikkeling van jongeren en leiden tot meer mondiaal burgerschap later in het leven.

1.4. Mondiaal burgerschap en de ontwikkeling van jongeren

De periode tussen twaalf en achttien jaar is een intensieve tijd voor de meeste jongeren. Er verandert op deze leeftijd veel en jongeren moeten leren omgaan met allerlei verschillende zaken als lichamelijke veranderingen, *peer pressure*, hogere verwachtingen op school en onderhandelingen met ouders over wat ze al dan niet zelfstandig mogen doen. Tegelijkertijd zijn jongeren nog niet volledig gevormd en kan er nog veel veranderen op het gebied van burgerschap.

Ontwikkeling van mondiaal burgerschapsgedrag

Naarmate jongeren ouder worden, krijgen zij meer mogelijkheden om zich te gedragen als een mondiaal burger. Jongeren tot achttien jaar hebben nog geen formele rechten en plichten, zoals stemrecht of de plicht om belasting te betalen. Toch kunnen zij wel steeds actiever worden in de maatschappij door bijvoorbeeld hun keuzes als consument, hun mondiale voetafdruk of door het doen van vrijwilligerswerk. Aan de andere kant staan jongeren vanwege hun verworven zelfstandigheid ook steeds minder onder invloed van ouders en school en wordt de invloed van leeftijdsgenoten belangrijker (De Goede, 2009). Dit zou er toe kunnen leiden dat jongeren steeds minder mondiaal burgerschapsgedrag vertonen naarmate ze ouder worden, doordat dit gedrag in eerste instantie vooral werd ingegeven door ouders of school. Hoe de ontwikkeling van burgerparticipatie onder jongeren precies verloopt, is daarnaast

ook afhankelijk van het karakter en het verantwoordelijkheidsgevoel van de jongeren (Crocetti et al., 2012).

Ontwikkeling van de drie principes als basis voor mondiaal burgerschap

Het is aannemelijk dat besef van wederzijdse afhankelijkheid toeneemt tussen twaalf en achttien jaar. Zolang jongeren op school zitten zullen ze waarschijnlijk meer en meer kennis vergaren over hoe het er in de wereld aan toe gaat. Daarnaast kunnen jongeren op allerlei manieren het wereldnieuws volgen, bijvoorbeeld via internet, gratis kranten, en televisie. Ook zetten veel rolmodellen van jongeren zich in voor goede doelen en internationale organisaties, waardoor mondiale vraagstukken onder de aandacht worden gebracht.

Door hun cognitieve ontwikkeling kunnen jongeren, naarmate ze ouder worden, zich steeds beter inleven in het perspectief van anderen (Selman, 1980). Open staan voor andere perspectieven en omgaan met diversiteit is een belangrijk onderdeel van mondiaal burgerschap (Beneker et al., 2009). Ontwikkeling op dit gebied suggereert dat jongeren zich steeds beter zullen inleven in mensen uit andere landen en steeds meer overeenkomsten zien tussen zichzelf en anderen. Overtuiging van gelijkwaardigheid van mensen en betrokkenheid bij mensen in moeilijkere levensomstandigheden zal hierdoor waarschijnlijk toenemen tussen twaalf en achttien jaar. Hoewel ook jongere kinderen veelal overtuigd zijn van de gelijke rechten van mensen over de hele wereld (De Goede, 2012), begint de ontwikkeling van perspectief nemen op samenlevingsniveau pas tijdens de adolescentie en deze gaat door tot in de volwassenheid. Jongeren leren dan om meer informatie in overweging te nemen en deze vanuit verschillende perspectieven te analyseren (Selman, 1981).

Voelen jongeren naarmate ze ouder worden een grotere verantwoordelijkheid om zelf iets te doen? Oudere adolescenten van zeventien tot en met twintig jaar rapporteren inderdaad meer maatschappelijke verantwoordelijkheid dan jongere adolescenten van veertien tot en met zestien jaar (Crocetti et al., 2012). Daarnaast is er een relatie tussen maatschappelijke verantwoordelijkheid, het gevoel dat je iets kunt bijdragen en deelname aan maatschappelijke activiteiten (Crocetti et al., 2012; Flanagan, 2003; Pancer et al., 2007; Schmidt et al., 2007). Mogelijk wordt het verantwoordelijkheidsgevoel sterker als jongeren meer denken te kunnen bijdragen en als ze vaker deelnemen aan activiteiten gericht op mondiale vraagstukken.

1.5. Externe invloeden op ontwikkeling van mondiaal burgerschap

Jongeren ontwikkelen hun mondiaal burgerschap niet in een vacuüm, maar worden daarbij beïnvloed door ouders en vrienden. Hieronder worden deze invloeden kort besproken.

Invloed van ouders op mondiaal burgerschap

Vanuit de ontwikkelingspsychologie zijn er verschillende theorieën die suggereren dat waarden en gedrag, via bijvoorbeeld imitatie, overgedragen worden van ouders op kinderen (Bandura, 1977; Bowlby, 1969; Burks & Parke, 1996; Furman et al., 2002; McDowell et al., 2002). Ook respect hebben voor anderen en overtuiging van gelijkwaardigheid van mensen zijn opvattingen die op deze manier binnen de opvoeding overgedragen kunnen worden. Via socialisatieprocessen nemen kinderen ook gedrag van hun ouders over. Als kinderen zien dat hun ouders geld geven aan goede doelen of vrijwilligerswerk doen, kunnen jongeren hier een voorbeeld aan nemen en zijn zij ook meer geneigd om later zelf deze activiteiten te gaan ondernemen (Bekkers, 2005, 2007; Mustillo et al., 2004: 531).

Op een meer indirecte manier kunnen ouders ook van invloed zijn op de waarden van hun kinderen via fysieke en sociale leefomstandigheden (De Roos & Bucx, 2010). De leefomstandigheden van de ouders en de bijbehorende sociaal-structurele en sociaal-culturele kenmerken worden door jongeren met hun ouders gedeeld en hierdoor van ouders op jongeren overgedragen. Deze kenmerken, zoals onderwijsniveau en religieuze of politieke achtergrond, zijn van invloed op levensstijl, waarden en opvattingen en worden hiermee indirect via de context waarin mensen leven overgedragen aan volgende generaties (Bucx et al. 2010; De Roos & Bucx, 2010; Glass et al. 1986; Hammarström 1993; Vollebergh et al. 2001).

Via deze verschillende wegen kan ook interesse in mondiale vraagstukken van ouders op kinderen worden overgedragen. Ouders hebben vaak ideeën over de manier waarop ze hun kind willen opvoeden en welke waarden ze hun kind mee willen geven. Ouders die het belangrijk vinden wat er in de wereld gebeurt en hun kinderen graag zien opgroeien tot mondiale burgers, zullen bewust proberen om hun kinderen bij deze onderwerpen te betrekken door bijvoorbeeld thuis te praten over problemen in andere landen of hun kinderen aan te leren om verantwoordelijk om te gaan met het milieu (Fletcher et al. 2000). Jongeren blijken bijvoorbeeld later ook zelf meer politiek geïnteresseerd te zijn als ze uit een gezin komen waar aandacht is voor politiek (Van Houwelingen, de Hart & de Ridder, 2010).

Invloed van vrienden op mondiaal burgerschap

Tussen twaalf en achttien jaar worden vrienden en andere leeftijdsgenoten steeds belangrijker. De blik van jongeren is niet langer voornamelijk gericht op het eigen gezin, maar verschuift naar de wereld daar omheen (Brown, 2004; Laursen & Bukowski, 1997). Doordat leeftijdsgenoten een sterke voorbeeldrol krijgen, is de invloed van vrienden groot. Vooral rond de leeftijd van dertien en veertien jaar zijn jongeren meer geneigd zich aan te passen aan de opvattingen van anderen (Berndt, 1979; Coleman, 1980). Naarmate jongeren ouder worden en meer autonomie ontwikkelen zou dit weer moeten afnemen (Devereux, 1970; Selman, 1981). Of jongeren actief bezig zijn met mondiaal burgerschap zal daarom waarschijnlijk mede afhangen van de opvattingen en het gedrag binnen de vriendengroep. Jongeren die bijvoorbeeld meer met hun vrienden praten over politieke en maatschappelijke onderwerpen, nemen ook vaker deel aan politieke of maatschappelijke activiteiten (Pancer et al., 2007). Ook waarden van leeftijdsgenoten, zoals het belang van leren of vrijwilligerswerk doen, zijn van invloed op toekomstige politieke betrokkenheid, stemgedrag en voorgenomen vrijwilligerswerk (Jahromi et al., 2012).

1.6. Dit onderzoek

Het doel van dit onderzoek is meer inzicht te krijgen in mondiaal burgerschap bij Nederlandse jongeren van twaalf tot achttien jaar. De bedoeling is hiermee kennis te vergroten over wat de Nederlandse jeugd weet en vindt over de wereld en hoe de huidige jeugd zichzelf plaatst ten aanzien van mondiale vraagstukken. Om meer te weten te komen over jongeren en mondiaal burgerschap heeft NCDO, in samenwerking met TNS NIPO, verschillende vragen via een internet-enquête voorgelegd aan circa tweeduizend jongeren in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar.

Wat doen jongeren om zuinig om te gaan met de aarde? Beschouwen ze mensen als gelijkwaardig? En wat weten ze over wederzijdse afhankelijkheid in de wereld? En voelen jongeren zich überhaupt verantwoordelijk bij wat er in de wereld gebeurt? Dit rapport gaat in op deze vragen en kijkt daarbij ook naar de kennis en thuissituatie van jongeren en naar verschillen tussen groepen jongeren op basis van bijvoorbeeld sekse, leeftijd, opleiding en huishoudinkomen.

HOOFDSTUK 2

GEDRAG

NCDO is van mening dat gedrag een cruciale rol speelt in mondiaal burgerschap. Het gaat dan om gedrag dat gerelateerd is aan duurzaamheid van de natuur en samenleving. Alleen als mensen hun gedrag veranderen, kan de wereld veranderd worden. Een verandering in houding tot mondiale vraagstukken heeft een dergelijk effect veel minder. Iemand kan het bijvoorbeeld heel belangrijk vinden om het milieu te sparen. Als hijzelf echter niet zuinig met energie omspringt, zegt zo'n houding niet zoveel. Om die reden is bij jongeren gevraagd welke keuzes zij maken in hun dagelijkse leven. Verschillende typen gedragingen komen daarbij aan de orde: zuinigheid met energie en water, mobiliteit en vervoer, recycling en afvalreductie, consumentengedrag, mening uiten, informatie zoeken/delen en doneren van geld of tijd. In de volgende paragrafen wordt het gedrag beschreven van jongeren rondom deze thema's. Aan het einde van dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag welke jongeren zich als mondiaal burger gedragen.

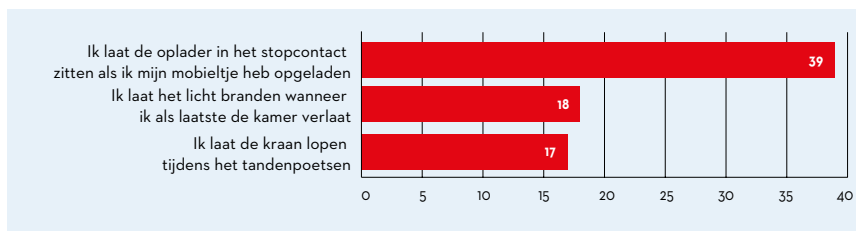

2.1. Zuinig met energie en water

Aan de jongeren is aan de hand van drie stellingen gevraagd hoe zuinig zij met energie en water omgaan. Daarbij konden ze kiezen voor de antwoorden (bijna) altijd, vaak, soms of (bijna) nooit. Jongeren zijn redelijk zuinig, maar er is nog wel verbetering mogelijk. Eén op de zes jongeren laat de kraan lopen tijdens het tandenpoetsen of laat het licht branden als ze de kamer verlaten. En bijna twee vijfde laat de oplader in het stopcontact zitten na het opladen van hun mobieltje.

Welke jongeren zijn nu zuiniger met energie? Jongeren met het laagste opleidingsniveau gaan iets minder zuinig met energie en water om dan jongeren met een middelbaar opleidingsniveau⁵. Hogeropgeleiden zitten daar overigens precies tussenin en verschillen niet van de lager of middelbaar opgeleide jongeren.

⁵ Het opleidingsniveau van jongeren is in drie niveaus ingedeeld. Laag = basisschool/lbo/vbo en vmbo kader en beroepsgerichte leerweg. Middelbaar = mavo /eerste 3 jaar havo en vwo/vmbo (theoretische en gemengde leerweg). Hoog = mbo /havo en vwo bovenbouw/ wo en hbo propedeuse of hoger.

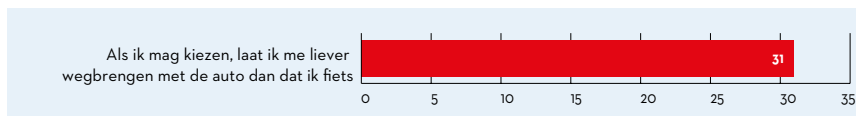

Figuur 2.1 Energiezuinigheid (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

2.2. Mobiliteit

Anders dan volwassenen zijn jongeren vooral aangewezen op de fiets of het openbaar vervoer om zich te verplaatsen. Op het vlak van mobiliteit gedragen ze zich dus al vaak duurzaam. Wel is aan jongeren gevraagd of ze, als ze de keuze hebben, zich liever laten wegbrengen met de auto, dan dat ze op de fiets gaan. Bijna een derde van de jongeren zou hiervoor kiezen.

Figuur 2.2 Mobiliteit en vervoer (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

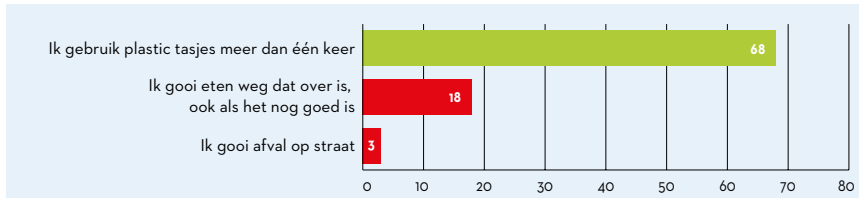
Jongeren die in de Randstad wonen, kiezen er vaker voor om zich te laten wegbrengen (35%) dan jongeren die buiten de Randstad wonen (29%). Het zou voor de hand liggen dat juist jongeren buiten de Randstad zich liever laten wegbrengen. Zij wonen vaker buiten de stad en moeten daardoor grotere afstanden afleggen dan jongeren die wel in een stad wonen. Dit is echter niet zo. Ook jongeren met een hoogopgeleide moeder willen vaker weggebracht worden (35%) in vergelijking met jongeren die een laagopgeleide moeder hebben (29%)⁶.

⁶ Het opleidingsniveau van de ouders is in drie niveaus ingedeeld. Laag = basisschool/lbo/vbo en vmbo kadec en beroepsgerichte leerweg /mavo /eerste 3 jaar havo en vwo/vmbo (theoretische en gemengde leerweg). Middelbaar = mbo / havo en vwo bovenbouw/ wo en hbo propedeuse of hoger. Hoog = HBO / WO-bachelor of kandidaats / WO-doctoraal of master.

2.3. Recycling en omgang met afval

Er is een aantal vragen gesteld over recyclen en het verminderen van afval. De meeste jongeren, twee derde, geeft aan plastic tasjes meer dan één keer te gebruiken. Ongeveer één op de vijf jongeren geeft aan vaak of (bijna) altijd eten weg te gooien, ook al is dat nog goed. Slechts een heel laag percentage, drie procent, zegt vaak of (bijna) altijd afval op straat te gooien.

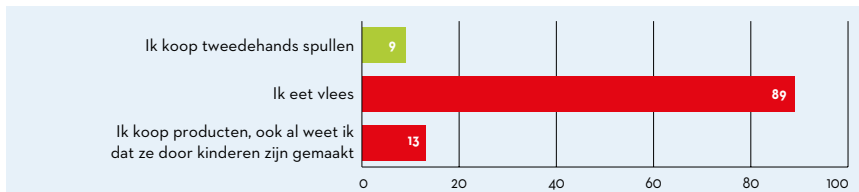
Figuur 2.3 Recycling en afvalreductie (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

Meisjes gaan iets beter met afval en recycling om dan jongens. Ook blijkt opleiding een rol te spelen. Laagopgeleide jongeren gaan minder bewust met afval om dan middelbaar of hoogopgeleide jongeren. Jongeren met hoogopgeleide ouders gedragen zich ook bewuster dan jongeren met laagopgeleide ouders.

2.4. Consumentengedrag

Het merendeel van de jongeren (89%) eet vaak of bijna altijd vlees. Vlees eten is niet erg duurzaam omdat de consumptie van vlees een grote druk legt op klimaat en milieu (Steinfeld et al., 2006). Daarnaast kopen weinig jongeren vaak of (bijna) altijd tweedehands spullen (9%). Overigens geeft de helft van de jongeren wel aan soms tweedehands spullen te kopen. Dertien procent van de jongeren koopt vaak of altijd producten ook al weten ze dat daar kinderarbeid aan te pas komt.

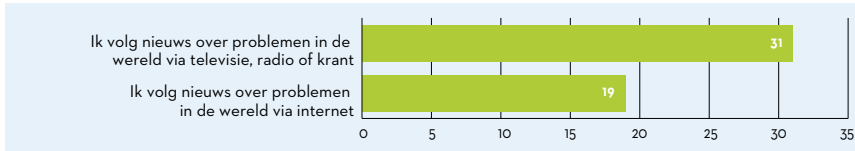
Figuur 2.4 Consumentengedrag (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

Net als bij recycling en afvalreductie zijn meisjes duurzamere consumenten dan jongens. Opvallend is dat jongeren met een lage opleiding, jongeren met een laagopgeleide moeder, of jongeren uit een gezin met een laag bruto huishoudinkomen⁷ zich als consument iets duurzamer gedragen. Bij andere type gedragingen houden een hoge opleiding of een hoog inkomen vaak verband met duurzaam gedrag, bij het consumentengedrag loopt de relatie dus juist andersom. Dit zou verklaard kunnen worden doordat een gezin met een laag bruto huishoudinkomen minder geld te besteden heeft en dus goedkoper zal eten (minder vlees) en vaker tweedehands spullen zal kopen.

2.5. Informatie zoeken over mondiale vraagstukken

Als jongeren op zoek gaan naar informatie over wereldproblemen, is dat een teken van interesse in de wereld. Bijna een derde van de jongeren volgt vaak of (bijna) altijd het nieuws over wereldproblemen. Opvallend is wel dat deze internetgeneratie nog altijd vaker het nieuws volgt via de traditionele media dan via internet.

Figuur 2.5 Informatie zoeken/delen (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

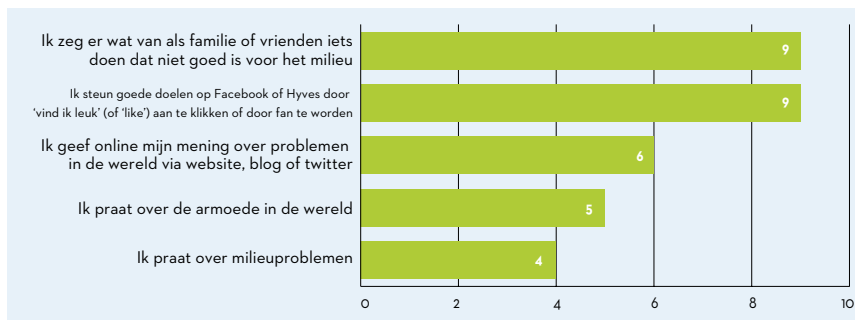
Welke jongeren zijn nu actiever als het gaat om het zoeken van informatie omtrent wereldproblematiek? In tegenstelling tot de meeste gedragingen, waar vooral de meisjes hoger scoren, zijn het juist de jongens die vaker informatie zoeken. Ook jongeren die iets ouder zijn, blijken hier wat meer interesse in te hebben. Ook opleiding blijkt een rol te spelen, van zowel de jongere zelf als die van zijn of haar ouders. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe vaker jongeren het nieuws volgen. Daarnaast blijkt inkomen van invloed te zijn. Jongeren uit een gezin met een bruto huishoudinkomen boven de 51.000 euro hebben meer interesse in de wereldproblematiek dan jongeren uit lagere inkomenssituaties.

⁷ Het bruto huishoudinkomen is opgedeeld in vijf ongeveer even grote inkomensgroepen: 1e kwintiel (€ 0 – 32.000) 2e kwintiel (€ 32.500 – 38.800) 3e kwintiel (€ 38.800 – 51.300) 4e kwintiel (€ 51.300 – 77.500) 5e kwintiel (€ 77.500 of meer)

2.6. Mening geven over mondiale vraagstukken

Op zoek gaan naar informatie, zoals in de vorige paragraaf is beschreven, is één ding. Men kan nog een stap verder gaan door zijn mening te geven aan anderen. Jongeren zijn op dit vlak nog niet zo actief. Bijna een tiende steunt vaak tot altijd goede doelen via sociale media en eenzelfde deel spreekt vrienden vaak tot altijd erop aan als zij iets doen wat niet goed is voor het milieu. Slechts zes procent geeft vaak of (bijna) altijd online zijn mening over problemen in de wereld te ventileren. En er zijn maar weinig jongeren die veel over armoede of milieu-problemen praten. Dit is op zich niet verwonderlijk, aangezien jongeren niet de hele dag over deze onderwerpen zullen praten. Daarom is het ook relevant om te melden dat ongeveer de helft van de jongeren (bijna) nooit over het milieu (53%) en over armoede in de wereld (46%) praat. Een grote groep jongeren is niet bezig met dergelijke onderwerpen.

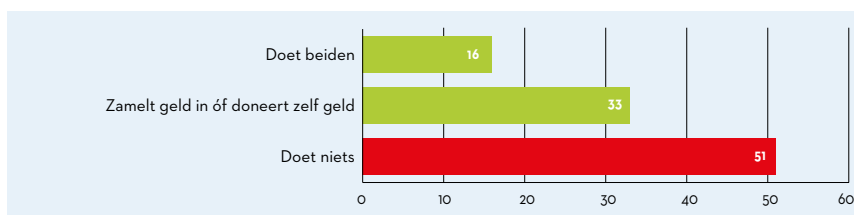
Figuur 2.6 Mening geven (% vaak of (bijna) altijd, n = 2003, gewogen resultaten)

Meisjes blijken vaker dan jongens hun mening te uiten over wereldproblematiek. Laagopgeleide jongeren geven minder vaak hun mening dan middelbaar of hoogopgeleide jongeren. Als (één van) beide ouders hoogopgeleid zijn, geven jongeren vaker hun mening in vergelijking met jongeren met laag of middelbaar opgeleide ouders. Jongeren uit een gezin met het hoogste bruto huishoudinkomen (meer dan 77.000 euro per jaar) geven ook vaker hun mening ten opzichte van jongeren uit gezinnen met een lager huishoudinkomen.

2.7. Doneren aan goede doelen

Een andere wijze waarop mondiaal burgerschap tot uiting kan komen, is door geld in te zamelen voor goede doelen of door zelf geld te doneren. Aan jongeren is de vraag voorgelegd of zij dit doen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt naar welk type goede doel ondersteund wordt. Er wordt van de veronderstelling uitgegaan dat elk goed doel een doelstelling heeft om bij te dragen aan de wereld. Elke donatie wordt daarom beschouwd als een uiting van mondiaal burgerschap (en niet alleen grensoverschrijdende goede doelen). De helft van de jongeren doet niets als het gaat om geld inzamelen voor of doneren aan het goede doelen. Een derde zamelt of geeft en een achtste doet beiden. Jongeren die geld geven, doneren gemiddeld ongeveer 20 euro per jaar.

Figuur 2.7 Doneren en geld inzamelen (%; n = 2003, gewogen resultaten)

Meisjes zamelen vaker geld in dan jongens. Middelbaar opgeleide jongeren zamelen het vaakst geld in (45%) gevolgd door laagopgeleide jongeren (30%). Hogeropgeleide jongeren zamelen het minst vaak geld in (25%). Ook jongeren met laagopgeleide ouders zamelen minder vaak geld in dan jongeren met hoogopgeleide ouders. Jongeren uit een gezin met het laagste bruto huishoudinkomen zijn het minst actief, jongeren afkomstig uit een gezin met een huishoudinkomen tussen de 51.000 en de 77.000 het meest (één na hoogste inkomensgroep). Geld inzamelen doen jongeren die onder de vijftien jaar vaker (44%) dan jongeren van vijftien jaar of ouder (25%). Tot slot blijken jongeren die buiten de Randstad wonen iets vaker geld in te zamelen dan jongeren die in de Randstad wonen.

Voor zelf geld doneren aan goede doelen blijken vergelijkbare verbanden op te treden als voor geld inzamelen. Meisjes doneren vaker geld dan jongens (35% versus 28%). Jongeren met een laag opleidingsniveau of met laagopgeleide ouders doneren minder vaak dan jongeren met een hoog opleidingsniveau of met

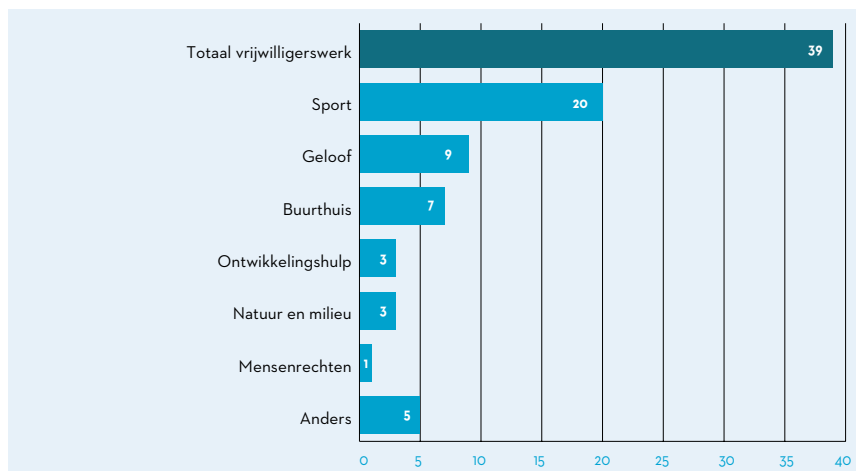

hoogopgeleide ouders. En jongeren uit een gezin met het laagste bruto huishoudinkomen doneren minder in vergelijking met jongeren uit een gezin met een hoger bruto huishoudinkomen. Geld doneren wordt ook vaker door jongeren boven de vijftien gedaan (33% versus 29% door jongeren onder de vijftien). Dat is verklaarbaar, omdat jongeren boven de vijftien jaar meer geld te besteden hebben dan jongeren jonger dan vijftien (Nibud, 2011). Er blijken geen verschillen tussen jongeren buiten en in de Randstad op het gebied van geld doneren, zoals bij geld inzamelen wel het geval was.

2.8. Vrijwilligerswerk

Tot slot is gevraagd of jongeren vrijwilligerswerk verrichten, dus of zij zonder betaald te worden iets doen bij een club of organisatie⁸. Ook bij vrijwilligerswerk wordt geen onderscheid gemaakt tussen vrijwilligerswerk gericht op Nederland en het buitenland. Alle vrijwilligerswerk wordt gezien als een uiting van betrokkenheid bij de wereld, of dat nu op lokale of mondiale schaal is. Bijna 40 procent van de jongeren geeft aan vrijwilligerswerk te doen. Jongeren zijn vooral actief binnen sportverenigingen, op enige afstand gevolgd door kerk en buurthuis.

Figuur 2.8 Vrijwilligerswerk (%; n = 2003, gewogen resultaten)

⁸ In de vraag is uitdrukkelijk gesteld dat het hier niet gaat om een maatschappelijke stage.

Jongeren met een hoge opleiding of met hoogopgeleide ouders zijn vaker actief als vrijwilliger. In het verlengde daarvan blijkt dat jongeren uit een gezin met een laag huishoudinkomen relatief minder vaak vrijwilliger zijn. Tot slot blijkt dat jongeren onder de vijftien jaar minder vaak actief zijn als vrijwilliger (35%) dan jongeren boven de vijftien jaar (43%).

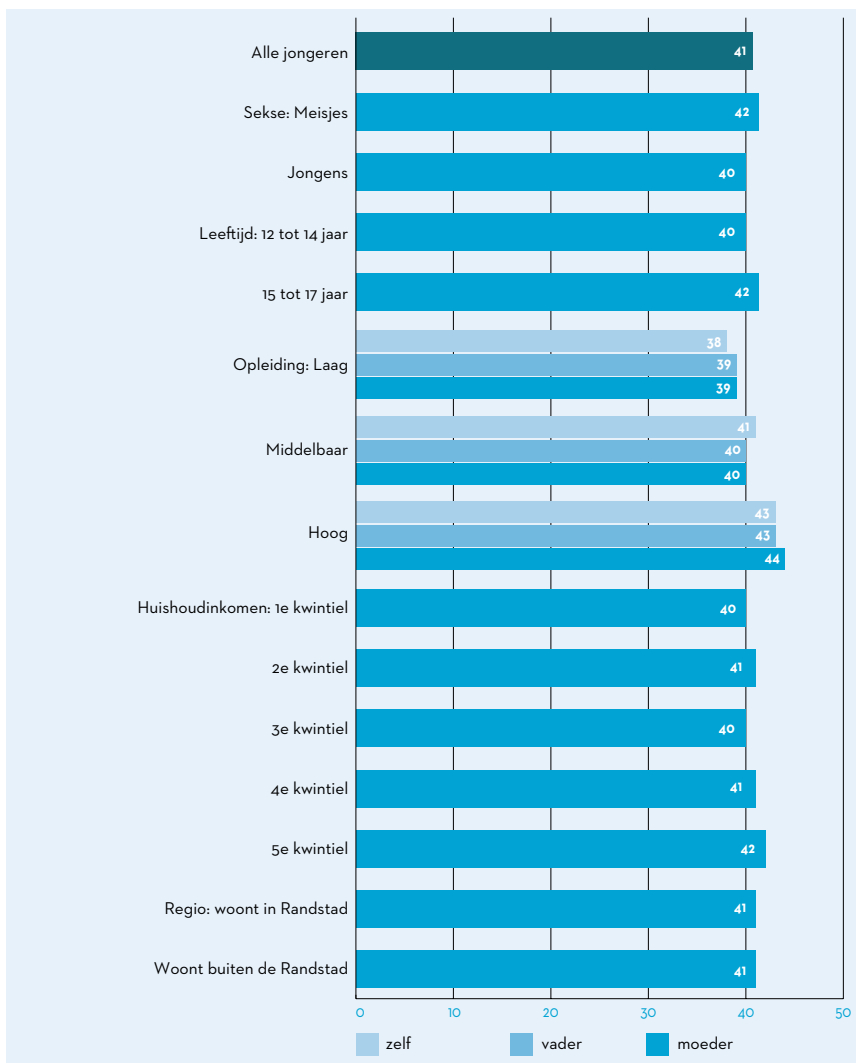
2.9. Index Mondiaal Burgerschap

Jongeren verschillen in de mate waarin ze zich gedragen als mondiaal burger. Er is een index geconstrueerd waarop jongeren een score ontvangen tussen de 0 en de 100. Iemand die 100 scoort vertoont de alle hierboven opgesomde gedragingen vaak of (bijna) altijd. Iemand met score 0 vertoont al deze gedragingen soms of in het geheel niet. Gemiddeld scoren de Nederlandse jongeren 41 punten op deze schaal (zie figuur 2.9).

Vervolgens is gekeken of er verschillen tussen jongeren bestaan wat betreft de score op deze index (zie figuur 2.9). Meisjes vertonen significant meer gedragingen dan jongens. Daarnaast blijkt dat naarmate een jongere hoger is opgeleid, hij of zij significant hoger scoort op de index. Ook de opleiding van de ouders is relevant. Jongeren met hoogopgeleide ouders hebben een significant hogere score dan jongeren met middelbaar- of laagopgeleide ouders. Verder vertonen jongeren van 15 jaar en ouder vaker mondiaal burgerschaps-gedrag dan jongeren onder de 15 jaar. Er is geen verschil tussen jongeren die wel of niet in de Randstad wonen en ook de hoogte van het bruto huishoudinkomen heeft geen invloed op de mate van het gedrag.

Naast achtergrondkenmerken zijn er nog andere vragen aan jongeren gesteld die mogelijk verband kunnen houden met hun gedrag⁹. Zo zijn er vragen gesteld over het belang dat zij hechten aan altruïstische waarden, in welke mate zij met andere culturen in aanraking zijn geweest (culturele blootstelling) en hoeveel vertrouwen ze in andere mensen en in instituties in onze samenleving hebben (sociaal en institutioneel vertrouwen). Tot slot zijn ook nog vragen gesteld over het gedrag en de mening van hun ouders. Dit is de thuissituatie genoemd (zie ook paragraaf 4.2 voor meer informatie over welke vragen hier precies zijn gesteld).

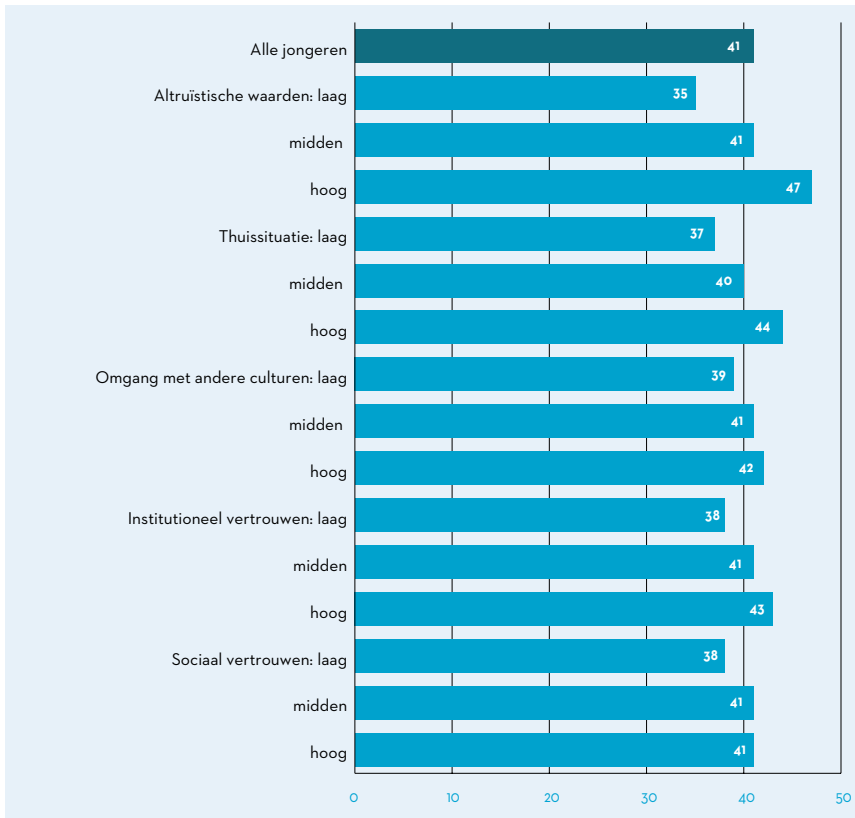
In figuur 2.10 is zichtbaar gemaakt of er verschillen bestaan tussen jongeren die hoog, gemiddeld of laag scoren op deze vijf schalen en hun mondiaal burgerschapsgedrag. Dit blijkt inderdaad zo te zijn. Naarmate jongeren meer belang hechten aan altruïstische waarden altruïstische waarden hebben, meer

Figuur 2.9 Indexcijfer gedrag naar achtergrondkenmerken (0 - 100, n=1430 (min.), gewogen resultaten)

⁹ Van deze vragen zijn vijf verschillende schalen geconstrueerd. Voor meer informatie over de schaalconstructie en de items in de schalen wordt verwezen naar de onderzoeksverantwoording van deze rapportage die op de website www.ncdo.nl te downloaden is.

contact hebben met andere culturen en een groter vertrouwen hebben in instituties, scoren ze hoger op de index. Ook blijkt de thuissituatie ertoe te doen. Jongeren met ouders die hen een positief voorbeeld geven als het gaat om milieu, vrijwilligerswerk, interesse in het buitenland et cetera, vertonen ook meer mondiaal burgerschapsgedrag dan jongeren afkomstig uit een minder stimulerende thuisomgeving.

Figuur 2.10 Indexcijfer gedrag naar overige schalen (0 - 100, n = 1812 (min.), gewogen resultaten)

2.10. Conclusie

Jongeren kunnen nog veel veranderen in hun levensstijl om de duurzaamheid van de natuur en samenleving te vergroten. Op een index van 0 tot 100 scoren de jongeren nu gemiddeld 41 punten. In het algemeen kan gesteld worden dat meisjes zich meer gedragen als een mondiaal burger dan jongens. Ook opleiding speelt een belangrijke rol. Hogeropgeleide jongeren gedragen zich meer als mondiaal burger. Niet alleen de opleiding van de jongeren zelf, maar ook de opleiding van de ouders is van belang. Jongeren met een hoogopgeleide vader of moeder zijn meer mondiale burgers. Ook wat de jongeren van thuis meekrijgen is van invloed op hun gedrag. Een stimulerende omgeving waarin ouders het goede voorbeeld geven als het gaat om bijvoorbeeld milieu en vrijwilligerswerk verhoogt de mate van het gedrag.

Jongeren van vijftien jaar en ouder gedragen zich meer als een mondiaal burger dan jongeren onder de vijftien jaar. Zij doneren vaker geld, doen vaker vrijwilligerswerk en zoeken vaker informatie.

Of jongeren buiten of in de Randstad wonen, maakt geen veel verschil. Ook de hoogte van het huishoudinkomen speelt geen rol.

HOOFDSTUK 3

PRINCIPES

In het voorgaande hoofdstuk stond het gedrag van mondiale burgers centraal. NCDO heeft daarbij drie principes benoemd waaraan dat gedrag recht doet. Het gaat dan om principes van gelijkwaardigheid van mensen, het besef van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en een gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Welke houding heeft de Nederlandse jeugd ten aanzien van deze principes? Dit is onderzocht door jongeren per principe een aantal stellingen voor te leggen. In de volgende drie paragrafen worden de resultaten hiervan gepresenteerd en wordt nagegaan of er verschillen bestaan tussen jongeren.

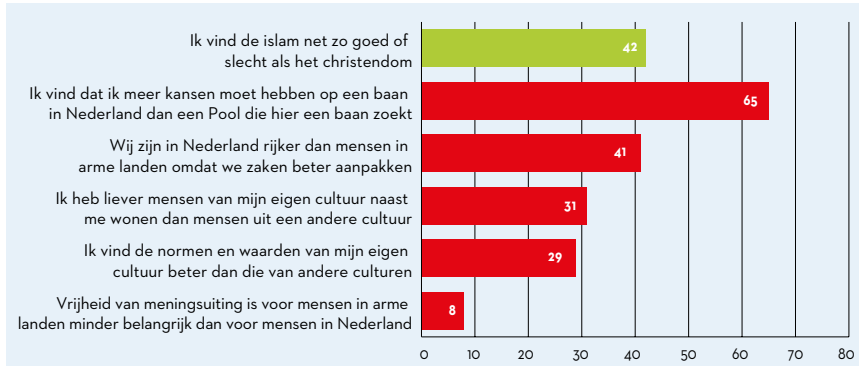

3.1. Gelijkwaardigheid van mensen

Er zijn zes stellingen aan jongeren voorgelegd over de gelijkwaardigheid van mensen. Deze omvatten verschillende aspecten van gelijkwaardigheid van mensen, namelijk geloof, recht op arbeid, superioriteit van Nederlanders, nabijheid van mensen uit andere culturen, vrijheid van meningsuiting en normen en waarden. Jongeren zijn het gemiddeld met een derde van de stellingen (helemaal) eens. Jongeren onderschrijven vooral de stellingen over vrijheid van meningsuiting. Maar acht procent is het (helemaal) eens met de stelling dat meningsuiting voor mensen in arme landen minder belangrijk is dan voor mensen in Nederland. Opvallend is wel dat, ondanks het vrije werknemersverkeer in de Europese Unie, maar liefst 65 procent vindt dat zij meer kansen moet hebben op een baan in Nederland dan een Pool.

Welke jongeren zijn het nu vaker eens met deze stellingen en welke jongeren minder vaak? Meisjes onderschrijven het principe van gelijkwaardigheid meer dan jongens. Jongeren met een laag opleidingsniveau zijn minder overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen dan jongeren met een hoger opleidingsniveau. En hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe vaker jongeren van mening zijn dat mensen wereldwijd gelijkwaardig zijn. Opvallend genoeg zijn jongeren boven

de vijftien jaar iets minder positief over de gelijkwaardigheid van mensen dan jongeren onder de vijftien jaar. Verder blijken jongeren buiten de Randstad iets meer overtuigd van het principe van gelijkwaardigheid dan jongeren uit de Randstad.

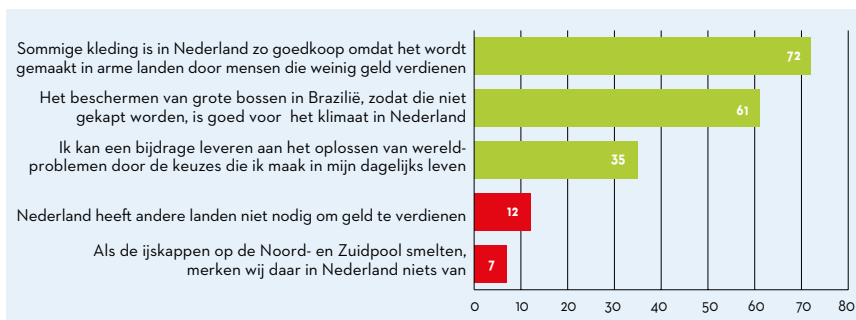
Figuur 3.1 Gelijkwaardigheid van mensen (% (helemaal) mee eens, n =1736 (min.), gewogen resultaten)

Naast persoonskenmerken is ook gekeken of er relaties bestaan tussen de overtuiging van gelijkwaardigheid van mensen en andere kenmerken van jongeren. Jongeren die hogere altruïstische waarden hebben, vinden ook vaker dat mensen wereldwijd gelijkwaardig zijn. Ook jongeren die anderen of instituties in de samenleving vertrouwen, zijn vaker overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen. Dit geldt ook voor jongeren die meer met andere culturen in aanraking zijn gekomen of in hun thuissituatie van hun ouders positieve voorbeelden meekrijgen.

3.2. Wederzijdse afhankelijkheid

Er zijn aan de jongeren ook vijf stellingen voorgelegd over wederzijdse afhankelijkheid in de wereld. Aan de hand van deze stellingen is gekeken of jongeren zich bewust zijn van dergelijke afhankelijkheidsrelaties in de wereld. Dit principe veronderstelt een bepaalde kennis over de wereld. Gemiddeld zijn respondenten het met drie van de vijf stellingen (helemaal) eens. Het merendeel van de jongeren legt dus verbanden tussen hier en daar. Ondanks het besef van die verbanden, heeft maar een derde van de jongeren het idee dat hij of zij zelf iets kan doen aan wereldproblemen door de keuzes die hij of zij maakt in het dagelijkse leven.

Figuur 3.2 Wederzijdse afhankelijkheid (% (helemaal) mee eens, n=1640 (min.), gewogen resultaten)

Meisjes en jongeren ouder dan vijftien jaar hebben meer besef hebben van de wederzijdse afhankelijkheid dan jongens en jongeren beneden de vijftien jaar. Hoe hoger het opleidingsniveau van de jongere of zijn of haar ouders, hoe meer besef de jongere heeft van wederzijdse afhankelijkheid. Ook jongeren uit gezinnen met een hoog bruto huishoudinkomen (meer dan 77.000 euro per jaar) hebben een groter besef van deze afhankelijkheid dan jongeren uit lage inkomensklassen.

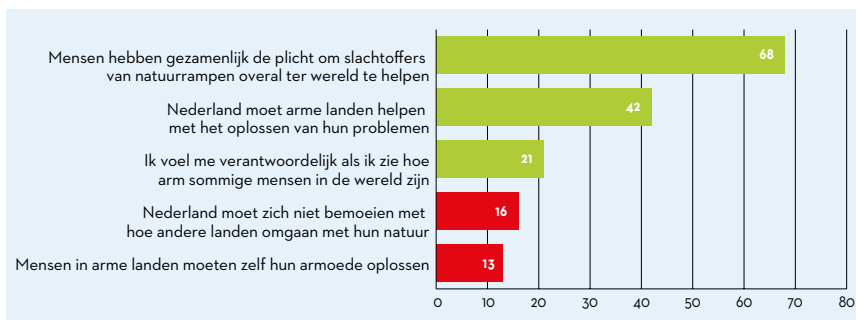
Jongeren die lagere altruïstische waarden hebben, minder contact hebben met andere culturen en die van hun ouders minder positieve voorbeelden krijgen, hebben ook minder besef van wederzijdse afhankelijkheid. Dit geldt ook voor het vertrouwen in mensen en instituties in de samenleving. Jongeren die minder vertrouwen hebben, hebben minder besef van wederzijdse afhankelijkheid.

3.3. Gedeelde verantwoordelijkheid

Aan de respondenten zijn vijf stellingen voorgelegd over gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. In de onderstaande tabel staan de stellingen gepresenteerd, waarbij is aangegeven welk percentage het met deze stellingen (helemaal) eens is. Zo is bijvoorbeeld iets meer dan twee derde van de jongeren het eens met de stelling dat mensen gezamenlijk de plicht hebben om slachtoffers van natuurrampen overal ter wereld te helpen. En 16 procent van de jongeren is het eens met de stelling 'Nederland moet zich niet bemoeien met hoe andere landen omgaan met hun natuur'.

Figuur 3.3 Gedeelde verantwoordelijkheid (% (helemaal) mee eens, n =1832 (min.), gewogen resultaten)

Meisjes onderschrijven vaker het principe van gedeelde verantwoordelijkheid dan jongens. Laagopgeleide jongeren ervaren minder verantwoordelijkheid dan jongeren met een hogere opleiding. Ook blijkt dat hoe hoger de opleiding van de ouders, hoe meer verantwoordelijkheid de jongere neemt voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Daarnaast blijkt dat jongeren uit een gezin met het hoogste bruto huishoudinkomen meer verantwoordelijkheid ervaren dan jongeren uit gezinnen met lagere inkomens.

Naarmate jongeren hogere altruïstische waarden hebben, meer contact onderhouden met andere culturen en een groter vertrouwen hebben in mensen en instituties in de samenleving, voelen ze meer verantwoordelijkheid. Ook blijkt de thuissituatie er toe te doen. Jongeren met ouders die hen een positief voorbeeld geven als het gaat om bijvoorbeeld milieu, vrijwilligerswerk en interesse in het buitenland, hebben ook een groter verantwoordelijkheidsgevoel.

3.4. Conclusie

Jongeren onderschrijven het principe van gedeelde verantwoordelijkheid het meest (gemiddeld zijn jongeren het met drie van de vijf stellingen eens), gevolgd door het principe van wederzijdse afhankelijkheid (gemiddeld zijn jongeren het met de helft van de stellingen het eens). Jongeren zijn het minst overtuigd van het principe van de gelijkwaardigheid van mensen. Meisjes onderschrijven de principes vaker dan jongens. In het algemeen geldt dat hoogopgeleide jongeren en jongeren met hoogopgeleide ouders vaker de principes onderschrijven dan laagopgeleide jongeren en jongeren met laagopgeleide ouders. Jongeren uit gezinnen met een hoog bruto huishoudinkomen hebben meer besef van de wederzijdse afhankelijkheid en voelen zich ook vaker verantwoordelijk voor het oplossen van mondiale vraagstukken.

Opvallend is dat jongeren onder de vijftien jaar iets positiever zijn over de gelijkwaardigheid van mensen in de wereld en dat jongeren boven de vijftien jaar juist meer besef hebben van de relaties tussen ‘hier’ en ‘daar’. Verder blijken jongeren buiten de Randstad iets meer overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen wereldwijd dan jongeren in de Randstad.

Tot slot blijkt dat jongeren die hogere altruïstische waarden hebben, meer vertrouwen hebben in anderen en instituties in de samenleving, die vaker contact hebben met andere culturen en van hun ouders positieve voorbeelden hebben ontvangen, vaker de drie principes onderschrijven.

HOOFDSTUK 4

KENNIS EN THUISSITUATIE

Het principe van wederzijdse afhankelijkheid bevat al een kenniselement, namelijk het besef dat veel zaken in de wereld nauw met elkaar verbonden zijn. Inzicht in de mate waarin jongeren concreet kennis hebben van mondiale vraagstukken, is echter ook wenselijk. Het is namelijk goed mogelijk dat kennis van mondiale vraagstukken van invloed is op gedrag van jongeren. Bij jongeren is daarom via een aantal multiplechoicevragen in kaart gebracht wat zij weten van hedendaagse problemen in de wereld. Ook is (zoals al eerder is genoemd) gevraagd naar hoe hun ouders tegen de wereld aankijken. Het wereldbeeld van jongeren zal vermoedelijk voor een deel beïnvloed worden door de mening van hun ouders. In dit hoofdstuk komen beide zaken aan de orde.

4.1. Kennis van mondiale vraagstukken

Om een indruk te krijgen welke kennis Nederlandse jongeren hebben over de wereld, zijn negen multiplechoicevragen gesteld. De thema's van deze kennisvragen zijn afgeleid van de VN Millenniumverklaring en de millenniumdoelen. Deze vragen zijn gesteld om een globaal inzicht te krijgen in hoeverre jongeren weet hebben van zaken buiten hun eigen levensomgeving.

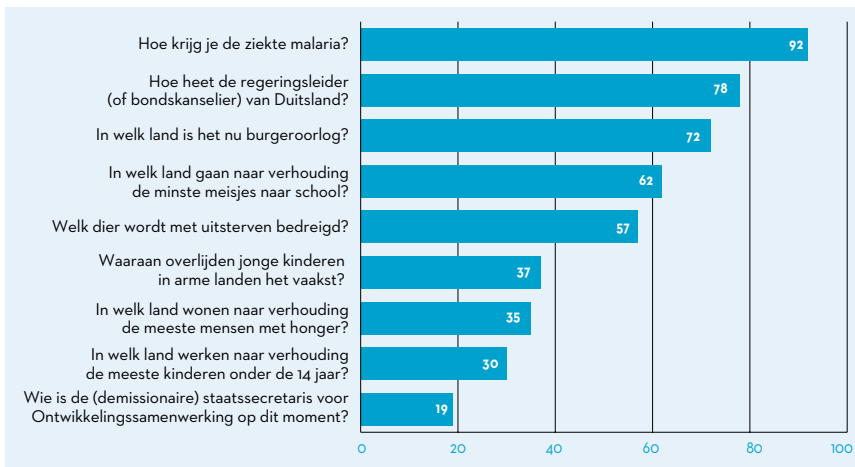
De vragen die door de meeste jongeren goed beantwoord zijn, gaan over de ziekte malaria (92%) en de naam van de regeringsleider van Duitsland (78%). De vragen die vaak fout beantwoord zijn, gaan over kinderarbeid en de naam van de staatsecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking. Op deze twee vragen wordt maar door respectievelijk 30% en 19% een goed antwoord gegeven.

Vervolgens is gekeken naar het aantal goede antwoorden dat elke respondent heeft gegeven. Jongeren geven meer goede dan slechte antwoorden. Gemiddeld genomen worden er 4,8 goede antwoorden gegeven op de negen vragen. Slechts 12% van de jongeren geeft twee of minder goede antwoorden op alle vragen. Er zijn ook maar zeer weinig jongeren, 2%, die op alle vragen een goed antwoord hebben gegeven.

Welke jongeren weten veel van mondiale vraagstukken? Jongeren boven de

vijftien jaar geven meer goede antwoorden dan jongeren onder de vijftien jaar. De opleiding van de jongere zelf en van beide ouders blijken ook belangrijk. Hoe hoger deze zijn, hoe meer goede antwoorden een jongere geeft. Datzelfde geldt voor het bruto huishoudinkomen. Jongeren uit een gezin met een hoger bruto huishouden geven ook vaker goede antwoorden dan jongeren uit een gezin met een laag bruto huishouden.

De thuissituatie blijkt sterk samen te hangen met kennis van mondiale vraagstukken. Het is goed mogelijk dat ouders die geïnteresseerd zijn in de wereld om hen heen, deze belangstelling overdragen aan hun kinderen.

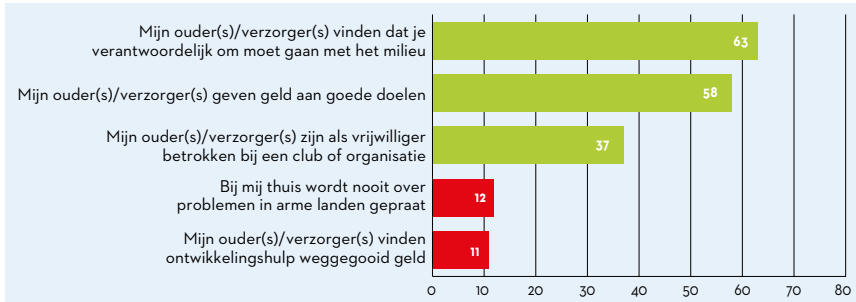

Figuur 4.1 Percentage goede antwoorden op kennisvragen (n = 2003, gewogen resultaten)

4.2. Thuissituatie

Het wereldbeeld van jongeren wordt mede bepaald door de denkbeelden van hun ouders middels waardenoverdracht in ouder-kind relaties (Broek et al., 2010; Roest, 2009). Ook de mate waarin jongeren zich als mondiaal burger gedragen, zal dus mede beïnvloed worden door het voorbeeld dat zij van hun ouders krijgen. Daarom is aan jongeren gevraagd wat hun ouders vinden en doen. Hierbij konden ze per stelling aangeven of dit niet, een beetje of wel bij hun thuissituatie past. De resultaten laten zien dat veel jongeren een positief voorbeeld van hun ouders meekrijgen. Zo geeft bijna twee derde aan dat zijn of haar ouders vinden dat je verantwoordelijk met het milieu moet omgaan en weet bijna 60 procent dat zijn of haar ouders geld geven aan goede doelen.

Slechts een kleine groep, ongeveer een achtste, heeft ouders die nooit over problemen in arme landen praten of die ontwikkelingshulp weggegooid geld vinden.

Figuur 4.2 Thuisituatie (% past wel bij mijn thuisituatie, n = 2003, gewogen resultaten)

Jongeren met ouders die hoogopgeleid zijn of een hoog inkomen hebben, geven vaker aan dat zij van hun ouders positieve voorbeelden meekrijgen. Laagopgeleide jongeren geven aan minder goede voorbeelden te krijgen van hun ouders. Dat komt waarschijnlijk niet zozeer omdat zij zelf een lage opleiding volgen, maar omdat dit samenhangt met de opleiding van hun ouders. Deze zijn zelf ook vaker laagopgeleid, zo blijkt uit de data.

Jongeren die van hun ouders een goed voorbeeld krijgen, hebben hogere altruïstische waarden dan jongeren die dat niet zijn en hebben meer sociaal en institutioneel vertrouwen. Ook hebben ze meer contact met andere culturen.

HOOFDSTUK 5

MONDIAAL BURGERSCHAP

In de vorige hoofdstukken is informatie gepresenteerd over hoe Nederlandse jongeren zich gedragen in hun dagelijkse leven en wat zij vinden en weten van de wereld. Maar hoe verhouden deze zaken zich tot elkaar? Is het zo dat jongeren die meer kennis hebben, of bepaalde principes onderschrijven, zich ook vaker als mondiaal burger gedragen? En hoe zit het met verschillen op basis van persoonskenmerken, bijvoorbeeld dat meisjes of hogeropgeleiden zich anders gedragen dan lageropgeleiden of jongens. Hoe belangrijk zijn deze kenmerken? In dit hoofdstuk wordt ingegaan op deze en andere vragen. Centraal staat het gedrag zoals in hoofdstuk 2 is beschreven. Het is een zoektocht om erachter te komen welke factoren het meest voorspellend zijn om te bepalen of een jongere zich gedraagt als een mondiaal burger. Als daar meer duidelijkheid over is, dan biedt dat in de toekomst aanknopingspunten om jongeren mondiaal burgerschap bij te brengen.

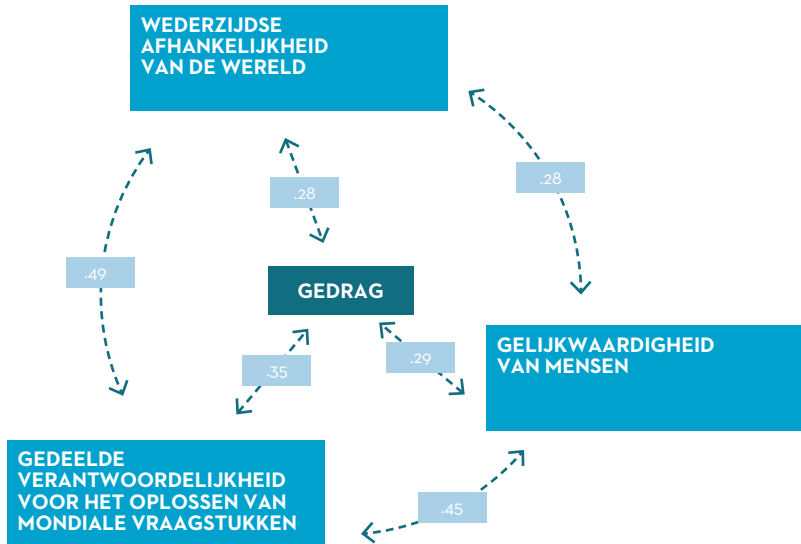
5.1. De rol van principes

De definitie van mondiaal burgerschap die NCDO hanteert, suggereert een positieve samenhang tussen gedrag en de principes ‘gelijkwaardigheid van mensen’, ‘wederzijdse afhankelijkheid in de wereld’ en ‘gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken’ (Carabain et al., 2012). Dit wordt door de verzamelde gegevens inderdaad ondersteund (zie figuur 5.1).

Jongeren die overtuigd zijn van de gelijkwaardigheid van mensen, een besef hebben van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en verantwoordelijkheid voor de wereld ervaren, gedragen zich meer als mondiaal burger. Het principe van gedeelde verantwoordelijkheid hangt het sterkst samen met gedrag, het principe van gelijkwaardigheid van mensen het minst, hoewel de verschillen klein zijn. De drie principes hangen ook onderling samen. Jongeren die een gedeelde verantwoordelijkheid ervaren, zijn ook vaker overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen en hebben ook meer besef van wederzijdse afhankelijkheid.

Welke jongeren gedragen zich vaker als mondiaal burger? Eerder werd duidelijk dat zowel meisjes als jongeren met een wat hogere opleiding zich vaker als

mondiaal burger gedragen. Maar welke kenmerken zijn nu het belangrijkste voor mondiaal burgerschapsgedrag? Via een multivariate regressieanalyse kan op een dergelijke vraag antwoord worden gegeven.

Figuur 5.1 Samenhang tussen principes (onderling) en gedrag uitgedrukt in correlaties (n = 1777 (min.), ongewogen resultaten)

Er bestaat een verschil tussen de verschillende principes in de mate van samenhang met aan mondiaal burgerschap gerelateerde gedragingen. Het principe van gelijkwaardigheid van mensen blijkt het best in staat verschillen in de mate van mondiaal burgerschap te verklaren: 11% van de oorspronkelijk gevonden gedragsverschillen tussen jongeren wordt verklaard door de mate waarin zij vinden dat mensen gelijk zijn aan elkaar. De principes van gedeelde verantwoordelijkheid en wederzijdse afhankelijkheid verklaren beiden 8% van de verschillen tussen jongeren in de mate van mondiaal burgerschapsgedrag.

Tabel 5.1 (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Beta ¹⁰	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.35**		
Wederzijdse afhankelijkheid		.28**	
Gedeelde verantwoordelijkheid			.28**
Aangepaste R ²	.12	.08	.08

Significantie: *p<.05, **p<.01

Tot nu toe is afzonderlijk gekeken naar het verklarend vermogen van de drie principes. In het vervolg wordt er gekeken naar de gemeenschappelijke bijdrage van de drie principes tezamen in het verklaren van verschillen in de mate waarin Nederlandse jongeren zich gedragen als mondiaal burger.

Tabel 5.2 (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**
Aangepaste R ²	.15

Significantie: *p<.05, **p<.01

Indien alle drie de principes tegelijkertijd in het verklarende model worden opgenomen is het opvallend dat het verklarend vermogen van alle drie de principes tezamen nauwelijks meer is dan dat van het onderschrijven van de gelijkwaardigheid van mensen alleen (zie tabel 5.2). Het percentage verklaarde variantie in een model waarin alle drie de principes zijn opgenomen is nu 15%. Ook nemen alle coëfficiënten in waarde af. Hieruit blijkt dus andermaal dat er sprake is van een positieve samenhang tussen de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en het nemen van (gedeelde) verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt de relatie tussen deze drie principes en aanvullende persoonskenmerken met betrekking tot mondiaal burgerschap nader bekeken.

¹⁰ De gerapporteerde Beta is de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt. Deze Beta's liggen in de regel tussen -1 en +1. De constante in de regressie is in het geval van gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten gelijk aan 0.

5.2. De rol van kennis

Jongeren die meer kennis hebben van mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan jongeren die minder weten van deze vraagstukken. Kennis over mondiale vraagstukken alleen verklaart 3% van de gevonden verschillen in mondiaal burgerschapsgedrag.

Tabel 5.3 Kennis en mondiaal burgerschapsgedrag (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met Kennis	Basismodel met kennis
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.14**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.11**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.21**
Kennis		.18**	.09**
Aangepaste R ²	.15	.03	.16

Significantie: *p<.05, **p<.01

Indien kennis wordt toegevoegd aan het basismodel met de drie principes blijven de effecten van deze drie principes op mondiaal burgerschapsgedrag nagenoeg onveranderd. Het percentage verklaarde variantie in de verschillen in mondiaal burgerschapsgedragingen neemt slechts met 1% toe na toevoeging van kennis. Het effect van kennis neemt in dit model wel af. Er lijkt dus sprake van samenhang tussen kennis en het onderschrijven van de drie principes. Met andere woorden: jongeren met meer kennis hebben ook een beter besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en onderschrijven vaker de principes van gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid dan jongeren met minder kennis, wat het oorspronkelijk gevonden positieve effect van kennis deels verklaart.

5.3. De rol van persoonskenmerken

Eerder in deze publicatie werd al een aantal persoonskenmerken geïdentificeerd die positief samenhangen met verschillende uitingen van mondiaal burgerschapsgedrag.

Tabel 5.4 Persoonskenmerken en mondiaal burgerschapsgedrag (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met persoonskenmerken	Basismodel met persoonskenmerken
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.15**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.11**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.21**
Sekse (meisje)		.05	-.00
Leeftijd		-.03	.02
Opleiding		.15**	.08*
Opleiding vader		.07*	.03
Opleiding moeder		.05	-.01
Bruto jaarinkomen huishouden		-.01	.00
Wonend in randstad		-.03	-.00
Aangepaste R ²	.15	.04	.16

Significantie: *p<.05, **p<.01

Wanneer er wordt gekeken naar deze kenmerken tezamen, blijkt dat het eigen opleidingsniveau en het opleidingsniveau van de vader een positieve invloed hebben op de mate waarin jongeren zich gedragen als een mondiaal burger. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe meer gedragingen. Deze kenmerken verklaren gezamenlijk echter maar 4% van het gevonden verschil in gedrag. Wanneer de persoonskenmerken worden toegevoegd aan het basismodel met daarin de drie principes, blijven de effecten van deze principes overeind. Bij de persoonskenmerken valt op dat het oorspronkelijk gevonden positieve effect van het opleidingsniveau van de vader verdwijnt. Jongeren met een hoogopgeleide vader hechten meer belang aan de drie principes, wat het eerder gevonden effect van het opleidingsniveau van de vader verklaart.

Het positieve effect van de eigen opleiding neemt af, maar blijft significant. Hieruit kan worden afgeleid dat hogeropgeleide jongeren vaker de drie principes ondersteunen dan lageropgeleide jongeren, wat het verschil tussen hoger- en lageropgeleide jongeren op mondiaal burgerschapsgedrag deels verklaart. Desondanks blijft er ook na controle voor de drie principes een positief opleidingseffect overeind. Hoogopgeleide jongeren die de drie principes in mindere mate onderschrijven gedragen zich nog steeds meer als mondiaal burger dan laagopgeleide jongeren met een vergelijkbare lage steun voor deze drie principes.

De persoonskenmerken tezamen verklaren maar een klein aanvullend deel van de verschillen in de mate van mondiaal burgerschapsgedrag. De verklaarde variantie stijgt na toevoeging van de persoonskenmerken tot 16%.

5.4. De rol van altruïsme, contact met andere culturen en vertrouwen

Uit de volgende resultaten blijkt dat altruïstische waarden, het in contact komen met andere culturen en de mate van institutioneel vertrouwen een positieve samenhang hebben met de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger. Sociaal vertrouwen heeft geen invloed op het gedrag.

Tabel 5.5 Altruïstische waarden en mondiaal burgerschapsgedrag (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met altruïstische waarden	Basismodel met altruïstische waarden
	Beta		
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.09**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.12**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.09**
Altruïstische waarden		.44**	.32**
Aangepaste R ²	.15	.19	.23

Significantie: *p<.05, **p<.01

Het belang dat jongeren hechten aan altruïstische waarden heeft een sterk positief effect op hun mondiaal burgerschap. Hoe hoger de waarden, hoe meer ze zich gedragen als mondiaal burger. Altruïstische waarden verklaren 19% van het gevonden verschil in gedrag. Dit is zelfs meer dan de drie principes tezamen in het basismodel.

Het toevoegen van altruïstische waarden in het basismodel drukt de eerder gevonden effecten van de drie principes. Er lijkt dus sprake te zijn van samenhang tussen het aanhangen van de principes en altruïstische waarden. Met name het effect van het onderschrijven van het principe van gedeelde verantwoordelijkheid neemt af. Dit principe blijkt dus deels mondiaal burgerschap te verklaren, omdat jongeren die dit principe aanhangen ook een groter belang hechten aan altruïstische waarden. Deze hebben een sterk positieve invloed op de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger. Ondanks de sterke invloed van altruïstische waarden op de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger, blijven de oorspronkelijk gevonden effecten van de drie principes overeind. Deze principes blijven dus van belang in het verklaren van verschil in gedrag tussen jongeren, ook wanneer er rekening wordt gehouden met het belang dat jongeren hechten aan altruïstische waarden. Met het toevoegen van altruïstische waarden wordt 8% extra variantie verklaard.

Tabel 5.6 Contact andere culturen en mondiaal burgerschapsgedrag
(n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met contact met andere culturen	Basismodel met contact met andere culturen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.13**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.13**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.21**
Altruïstische waarden		.13**	.08**
Aangepaste R ²	.15	.02	.16

Significantie: *p<.05, **p<.01

Ook in het geval van contact met andere culturen is er sprake van een effect op mondiaal burgerschapsgedrag (zie tabel 5.6). Hoe frequenter dit contact, hoe

meer jongeren zich gedragen als mondiaal burger. In dit geval wordt na toevoeging van dit contact aan het basismodel het effect van de drie principes nauwelijks verminderd en ook blijft het effect van dit contact overeind. Wel neemt dit effect in sterkte af. Jongeren die vaker in contact komen met andere culturen onderschrijven dus vaker de drie principes dan jongeren met minder contact. Zij vertonen daarom vaker mondiaal burgerschapsgedrag, en niet andersom. Met het toevoegen van contact met andere culturen wordt één procent extra variatie verklaard ten opzichte van het basismodel.

Tabel 5.7 Sociaal vertrouwen en mondiaal burgerschapsgedrag (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met sociaal vertrouwen	Basismodel met sociaal vertrouwen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.15**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.13**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.22**
Sociaal vertrouwen		.05*	-.01
Aangepaste R ²	.15	.00	.15

Significantie: *p<.05, **p<.01

Sociaal vertrouwen heeft een klein maar significant positief effect op mondiaal burgerschapsgedrag (zie tabel 5.7). Jongeren met een hoge mate van sociaal vertrouwen vertonen iets vaker mondiaal burgerschapsgedrag dan jongeren met een lage mate van sociaal vertrouwen. Na toevoeging van sociaal vertrouwen aan het basismodel blijven de oorspronkelijk gevonden effecten van de drie principes onveranderd, terwijl sociaal vertrouwen geen invloed meer heeft. Het eerder gevonden positieve effect van sociaal vertrouwen op mondiaal burgerschap kan dus worden verklaard doordat jongeren met een hogere mate van sociaal vertrouwen vaker de drie principes aanhangen.

Tabel 5.8 Institutioneel vertrouwen en mondiaal burgerschapsgedrag
(n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met institutioneel vertrouwen	Basismodel met institutioneel vertrouwen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.16**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.14**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.18**
Institutioneel vertrouwen		.15**	.06**
Aangepaste R ²	.15	.02	.15

Significantie: *p<.05, **p<.01

Ook de mate van vertrouwen in instituties heeft een positief effect op mondiaal burgerschapsgedrag: hoe hoger het institutioneel vertrouwen, hoe meer jongeren zich gedragen als mondiaal burger (zie tabel 5.8). Institutioneel vertrouwen afzonderlijk verklaart 2% van de gevonden variantie. Na toevoeging van de drie principes neemt het effect van institutioneel vertrouwen af, terwijl het effect van de drie principes nagenoeg ongewijzigd blijft. Jongeren met meer vertrouwen in instituties onderschrijven dus vaker de drie principes dan jongeren met een lage mate van vertrouwen en vertonen daarom vaker mondiaal burgerschapsgedrag. Het toevoegen van institutioneel vertrouwen aan het basismodel doet de verklaarde variantie echter niet toenemen.

5.5. De rol van de thuissituatie

Ook een stimulerende thuissituatie heeft een positief effect op mondiaal burgerschapsgedrag onder jongeren. Hoe vaker jongeren een positief voorbeeld van hun ouders meekrijgen op het gebied van onder andere milieu en vrijwilligerswerk, hoe meer zij zich zelf ook gedragen als mondiaal burger. Na toevoeging van de thuissituatie aan het basismodel wordt het effect van de drie principes echter nauwelijks verminderd en blijft ook het effect van de thuissituatie overeind. Wel neemt dit laatste effect in sterkte af. Jongeren die vaker een positief voorbeeld van hun ouders meekrijgen, onderschrijven dus vaker de drie principes dan jongeren uit een minder stimulerende omgeving. Zij vertonen daarom vaker mondiaal burgerschapsgedrag. Met het toevoegen van de thuissituatie wordt er 2% extra variantie verklaard ten opzichte van het basismodel.

Tabel 5.9 Thuisituatie en mondiaal burgerschapsgedrag (n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met institutioneel vertrouwen	Basismodel met institutioneel vertrouwen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.14**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.12**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.22**		.17**
Thuisituatie		.28**	.14**
Aangepaste R ²	.15	.08	.17

Significantie: *p<.05, **p<.01

5.6. Het effect van alle aspecten samen

Ten slotte wordt in tabel 5.10 een model gepresenteerd waarin alle achtergrondkenmerken zijn opgenomen. In dit model kunnen een aantal interessante verschuivingen worden waargenomen.

Wanneer er gecontroleerd wordt voor alle achtergrondkenmerken (exclusief principes), blijkt dat kennis- en opleidingsniveau, contact met andere culturen, de thuisituatie en met name altruïstische waarden allemaal een positieve invloed hebben op het mondiaal burgerschapsgedrag van jongeren. De eerder gevonden positieve effecten van het opleidingsniveau van de vader en van sociaal en institutioneel vertrouwen verdwijnen.

Wanneer de drie principes ook in het model worden opgenomen, is een belangrijk eerste resultaat dat de positieve effecten van de drie principes afnemen ten opzichte van het basismodel. De coëfficiënten van de principes van wederzijdse afhankelijkheid en gelijkwaardigheid worden kleiner, en het effect van het principe van gedeelde verantwoordelijkheid op mondiaal burgerschap verdwijnt zelfs helemaal. Met name altruïstische waarden blijken een zeer belangrijke factor in het verklaren van verschillen in de mate waarin jongeren zich als mondiaal burger gedragen. Aangezien deze waarden (zoals eerder gezien) nauw samenhangen met het onderschrijven van de drie principes, verklaren zij daarmee ook een groot deel van het oorspronkelijk gevonden positieve effect van de drie principes op mondiaal burgerschap in het basismodel.

Tabel 5.10 Achtergrondkenmerken en mondiaal burgerschapsgedrag
(n = 1257 (min.), ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met achtergrondkenmerken	Basismodel met achtergrondkenmerken
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.15**		.08**
Wederzijdse afhankelijkheid	.13**		.08**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.19**		.06
Kennis		.10**	.08**
Sekse (meisje)		-.03	-.04
Leeftijd		.00	.01
Opleiding		.09**	.07*
Opleiding vader		.04	.03
Opleiding moeder		.02	-.00
Bruto jaarinkomen huishouden		-.02	-.00
Wonend in randstad		-.02	-.01
Altruïstische waarden		.39**	.33**
Contact met ander culturen		.06*	.05*
Sociaal vertrouwen		-.03	-.03
Institutioneel vertrouwen		.03	.03
Thuisituatie		.10**	.06*
Aangepaste R ²	.15	.23	.25

Significantie: *p<.05, **p<.01

Dit geldt ook voor het kennis- en opleidingsniveau, contact met andere culturen en een stimulerende thuisituatie. Deze kenmerken behouden hun oorspronkelijke positieve effect op mondiaal burgerschapsgedrag na controle voor de drie principes. Jongeren met een hoger opleidingsniveau, meer kennis over mondiale vraagstukken, meer contact met andere culturen en jongeren die thuis een positief voorbeeld krijgen, scoren hoger op de index.

5.7. Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de verbanden tussen de drie principes en aan mondiaal gerelateerde gedragingen onder jongeren nader bekeken. Ook is het effect van de samenhang tussen diverse achtergrondkenmerken en het aanhangen van de drie principes op het gedrag onderzocht.

De verwachting dat jongeren die de drie principes onderschrijven zich ook vaker als een mondiaal burger gedragen, lijkt te worden bevestigd. Jongeren die de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken in hogere mate onderschrijven, zijn vaker geneigd zich te gedragen als een mondiaal burger. Uit regressieanalyse blijkt verder dat wanneer er geen rekening wordt gehouden met andere kenmerken, met name de ondersteuning van het principe van gelijkwaardigheid het best in staat is verschillen in de mate van mondiaal burgerschap tussen jongeren te verklaren.

Ook andere achtergrondkenmerken blijken verschil in gedrag te kunnen verklaren. Jongeren die meer kennis hebben over mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan jongeren die daar minder kennis over hebben. Er is echter sprake van samenhang tussen kennis en het onderschrijven van de drie principes. Met andere woorden: jongeren met meer kennis hebben ook een beter besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld. Daarnaast onderschrijven ze vaker de principes van gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid dan jongeren met minder kennis, wat het oorspronkelijk gevonden positieve effect van kennis op mondiaal burgerschap deels verklaart. Ook opleidingsniveau heeft een positieve invloed op de mate van mondiaal burgerschap. Jongeren met een hogere opleiding vertonen vaker aan mondiaal burgerschap gerelateerd gedrag dan lageropgeleide jongeren. Uit de regressieanalyses blijkt dat de mate van het gedrag van hogeropgeleiden deels kan worden verklaard door het feit dat zij vaker dan lageropgeleide jongeren de drie principes ondersteunen.

Verder blijkt dat altruïstische waarden, de thuissituatie, het in contact komen met andere culturen en de mate van sociaal en institutioneel vertrouwen ook een positieve samenhang hebben met de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger. Met name het belang dat jongeren hechten aan altruïstische waarden heeft een sterk positief effect op mondiaal burgerschap. Hoe hoger deze waarden, hoe vaker ze zich gedragen als mondiaal burger. Deze altruïstische waarden drukken ook de eerder gevonden effecten van de drie principes. In het

bijzonder het principe van gedeelde verantwoordelijkheid blijkt voor een groot deel verschil in mondiaal burgerschap te kunnen verklaren, omdat jongeren die dit principe aanhangen ook een groter belang hechten aan altruïstische waarden. Wanneer al deze achtergrondkenmerken samen met de drie principes worden opgenomen in een model, treedt er een aantal verschuivingen op. De effecten van het onderschrijven van de principes van gelijkwaardigheid en wederzijdse afhankelijkheid nemen af, terwijl het effect van gedeelde verantwoordelijkheid op mondiaal burgerschap zelfs helemaal verdwijnt. Hieruit blijkt nogmaals dat altruïstische waarden een zeer belangrijke factor spelen in het verklaren van verschillen in de mate waarin jongeren zich gedragen als mondiaal burger. Aangezien deze waarden ook nauw samenhangen met het onderschrijven van de drie principes, verklaren zij daarmee ook een groot deel van het oorspronkelijk gevonden positieve effect van de drie principes op mondiaal burgerschap in het basismodel. Ondanks een afname in verklarend vermogen, blijft er ook na controle van de achtergrondkenmerken een positief effect zichtbaar van het principe van gelijkwaardigheid en van wederzijdse afhankelijkheid op het gedrag.

Samenvattend kan er worden gesteld dat de drie principes inderdaad een belangrijke rol spelen in het verklaren van verschillen in mondiaal burgerschapsgedrag, maar dat zij nauw samenhangen met overige persoonskenmerken die op zichzelf ook een positief effect hebben op het gedrag. Het zijn (zoals eerder gezien in hoofdstuk 3) de hogeropgeleide jongeren, de jongeren met meer kennis over mondiale problemen en de jongeren die een groot belang hechten aan altruïstische waarden die deze principes vaker onderschrijven en zich mede daardoor vaker gedragen als mondiaal burger.

LITERATUUR

- Ahlers, J., & Boender, R. C. W. (2011). *Generatie Z. Ken ze, begrijp ze en inspireer ze voor een beter leven*. Amsterdam: Bertram + de Leeuw Uitgevers.
- Andolina, M. W., Jenkins, K., Keeter, S., & Zukin, C. (2002). Searching for the meaning of youth civic engagement: Notes from the field. *Applied Developmental Science*, 6(4), 189-195.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bekkers, R. (2005). *Charity begins at home. How socialization experiences influence giving and volunteering* (paper gepresenteerd op de 34e Arnoconferentie, 17-20 november 2005). Washington DC.
- Bekkers, R. (2007). Intergenerational transmission of volunteering. *Acta Sociologica*, 50(2), 99-114.
- Beneker, T., Stalborch, S., van, & Vaart, R., van der (2009). *Vensters op de wereld. Canon voor wereldburgerschap*. NCDO/Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht: Amsterdam/Utrecht.
- Berndt, T. J. (1979). Developmental changes in conformity to peers and parents. *Developmental Psychology*, 15, 608-616.
- Boutellier, H., Broenink, N., & Steketee, M. (2004). *Een Sociaal Jaar voor jongeren in Nederland*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Broek, A. van den, Bronneman-Helmers, R., & Veldheer, V. (Red.) (2010). *Wisseling van de wacht: Generaties in Nederland. Sociaal en Cultureel Rapport 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Brigham, M. (2011). Creating a global citizen and assessing outcomes. *Journal of Global Citizenship & Equity Education*, 1(11), 15-43.
- Bucx, F., Wel, F. van, & Raaijmakers, Q. (2010). Life course stage in young adulthood and intergenerational congruence in family attitudes. *Journal of Marriage and Family*, 72(1), 117-134.
- Burks, V. S., & Parke, R. D. (1996). Parent and child representations of social relationships: Linkages between families and peers. *Merrill-Palmer Quarterly*, 42, 358-378.
- Brown, B. B. (2004). Adolescents' relationships with peers. In R. M. Lerner

& L. Steinberg (Red.), *Handbook of adolescent psychology* (p. 363–394). Hoboken, NJ: Wiley.

- Bruykere, P. De, & Smits, B. (2011). *De jeugd is tegenwoordig*. Tiel/Culemborg: Uitgeverij Lannoo/Van Duuren Management.
- Carabain, C., Keulemans, S., Gent, M. van, & Spitz, G. (2012). *Mondiaal burgerschap. Van draagvlak naar participatie*. Amsterdam: NCDO.
- Coleman, J. C. (1980). Friendship and the peer group in adolescence. In J. Adelson (Red.), *Handbook of adolescent psychology* (p. 408-431). New York: Wiley.
- Crocetti, E., Jahromi, P., & Meeus, W. (2012). Identity and civic engagement in adolescence. *Journal of Adolescence*, 35, 521-532.
- Delli Carpini, M. X. (2000). Youth, civic engagement, and the new information environment. *Political Communication*, 17(4), 341-149.
- Devereux, E. C. (1970). The role of the peer group experiences in moral development. In J. P. Hill (Red.), *Minnesota symposium on child psychology* (Vol. 4). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Flanagan, C. (2003). Trust, identity, and civic hope. *Applied Developmental Science*, 7, 165-171.
- Furman, W., Simon, V. A., Schaffer, L., & Bouchey, H. A. (2002). Adolescents' working models and styles for relationships with parents, friends, and romantic partners. *Child Development*, 73, 241-255.
- Glass, J., Bengtson, V.L., & Dunham, C.C. (1986). Attitude similarity in three generation families. Socialization, status inheritance, or reciprocal influence? *American Sociological Review*, 51(5), 685-698.
- Goede, I. H. A. de (2009). Linkages over time between adolescents' relationships with parents and friends. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(10), 1304-1315.
- Goede, I. de (2011). Maatschappelijke participatie van jongeren in informele groepen. In E. van den Berg, P. van Houwelingen & J. de Hart (Red.), *Informele groepen. Verkenningen van eigentijdse bronnen van sociale cohesie* (p. 221-231). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Goede, I. de (2012). *Kinderen & Mondiaal burgerschap. De visie van basisschoolkinderen op hun rol in de wereld*. Amsterdam: NCDO.
- Hammarström, G. (1993). Solidarity and values in three generations. In H. A. Becker en P. L. J. Hermkens (Red.), *Solidarity of generations: Demographic, economic and social change, and its consequences, volume ii* (p. 683-709). Amsterdam: Thesis Publishers.
- Houwelingen, P. van, Hart, J. de, & Ridder, J. den (2010). Leren participeren: de civil society van ouder op kind. In A. van den Broek, R.

- Bronneman-Helmers, & V. Veldheer (Red.), *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland* (p. 93 - 119). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Jahromi, P., Crocetti, E., & Buchanan, C. M. (2012). A cross-cultural examination of adolescent civic engagement: Comparing Italian and American community-oriented and political involvement. *Journal of Prevention and Intervention in the Community, 40*, 22-36.
  - Kann, M. E., Berry, J., Gant, C., & Zager, P. (2007). The Internet and youth political participation. In *First Monday, 12*(8), www.firstmonday.org/issues/issue12_8/kann/index.html
  - McDowell, D. J., Parke, R. D., & Spitzer, S. (2002). Parent and child cognitive representations of social situations and children's social competence. *Social Development, 4*, 486-496.
  - Morais, D., & Ogden, A. (2010). Initial development and validation of the global citizenship scale. *Journal of Studies in International Education, 20*(10), 1-22.
  - Mustillo, S., Wilson, J., & Lynch, S. (2004). Legacy volunteering, a test of two theories of intergenerational transmission. *Journal of Marriage and Family, 66*(2), 530-541.
  - Nibud (2011). *Nibud Scholierenonderzoek 2010-2011: Een onderzoek naar de inkomsten en uitgaven van de Nederlandse scholieren*. Utrecht: Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting.
  - NOV (1997). *Inspelen op pick & Mix. Ervaringen met werven van jongeren voor vrijwilligerswerk*. Utrecht: Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk.
  - Oxfam (2006). *Education for global citizenship. A guide for schools*. Oxford: Oxfam.
  - Pancer, M. S., Pratt, M., Hunsberger, B., & Alisat, S. (2007). Community and political involvement in adolescence: What distinguishes the activists from the uninvolved? *Journal of Community Psychology, 35*, 741-759.
  - Parekh, V., & Biekart, K. (2009). Linking, learning, and leaving: Dutch experiments promoting global citizen action. In P. Hoebink (Red.), *The Netherlands Yearbook on International Cooperation 2008* (p. 129-144). Assen, Nederland: Van Gorcum.
  - Pennen, T. van der (2003). *Ontwikkeling in het lokaal vrijwilligersbeleid: het internationaal jaar voor de vrijwilligers; een jaar later*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
  - Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
  - Roest, A. M. C. (2009). *Value similarities and transmissions among family members*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.

- Roos, S. de, & Bucx, F. (2010). Piepen de jongen zoals de ouders zongen? In A. van den Broek, R. Bronneman-Helmers, & V. Veldheer (Red.), *Wisseling van de wacht: generaties in Nederland* (p. 75 – 92). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Schmidt, J. A., Shumow, L., Kackar, H. (2007). Adolescents' participation in service activities and its impact on academic, behavioural, and civic outcomes. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 127-140.
- Selman, R. L. (1980). *The growth of interpersonal understanding*. New York: Academic Press.
- Selman, R. (1981). The child as friendship philosopher. In S. R. Asher & J. M. Gottman (Red.), *The development of children's friendships*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spangenberg, F., & Lampert, M. (2009). *De grenzeloze generatie en de eeuwige jeugd van hun opvoeders*. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.
- Steinfeld, H., Gerber, P., Wassenaar, T., Castel, V., Rosales, M., & Haan, C. de (2006). *Livestock's long shadow: Environmental issues and options*. Rome: FAO.
- Vollebergh, W. A. M., Iedema, J., & Raaijmakers, Q. A. W. (2001). Intergenerational transmission and the formation of cultural orientations in adolescence and young adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 1185-1198.

VERANTWOORDING

Dataverzameling

TNS NIPO voerde in opdracht van NCDO de Barometer Mondiaal Burgerschap 2012 uit. Het betreft een longitudinale studie.

Steekproeftrekking

Het onderzoek is uitgevoerd binnen het online panel van de TNS NIPObase. De TNS NIPObase is een database met 59.000 huishoudens (133.000 respondenten) die regelmatig meedoen aan onderzoek van TNS NIPO. Het panel is representatief voor de Nederlandse en gecertificeerd volgens de ISO normen (ISO 20252 en ISO 26362). Er zijn geen structurele verschillen in de respons van de 12- tot en met 17-jarigen. Deze steekproef is dan ook getrokken op basis van een representatieve verdeling.

Respons

De gegevens voor deze studie zijn online verzameld. Het veldwerk heeft plaatsgevonden van dinsdag 19 juni 2012 tot en met zondag 1 juli 2012. De respondenten hadden gemiddeld 14 minuten nodig om de vragenlijst in te vullen. TNS NIPO heeft de jongeren die uitgenodigd waren maar niet op deze uitnodiging ingingen een reminder gestuurd om hen alsnog over te halen aan de studie deel te nemen. Aan het einde van de vragenlijst is de respondenten gevraagd of zij volgend jaar opnieuw deel willen nemen aan dit onderzoek. 97% van de jongeren was bereidwillig.

	Jongeren
Uitgenodigd	2.750
Respons	2.003 (73%)
Bereidwillige respons	1.941 (97%)

Weegverantwoording

De resultaten van het onderzoek zijn herwogen op geslacht, leeftijd, regio,

opleiding en gezinsgrootte om zo tot een representatieve steekproef te komen voor de Nederlandse bevolking. De ideaalcijfers zijn gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

	Steekproefefficiëntie ¹¹
Jongeren	0,91

Een uitgebreide onderzoeksverantwoording kunt u vinden op de website van NCDO (www.ncdo.nl).

¹¹Steekproefefficiëntie = ongewogen n / (som(weegfactoren²))

De levens van zeven miljard mensen in deze wereld zijn tegenwoordig onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat betekent ook dat de gedragingen van elk individu, opgeteld met alle anderen, effect kunnen hebben wereldwijd. Mondiale burgers zijn zich bewust van deze wederzijdse afhankelijkheid, zij zijn overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen wereldwijd en zij ervaren een gedeelde verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken. Hun gedrag is in lijn met deze principes en bevorderend voor de duurzaamheid van samenleving en milieu.

Hoe staat het met de Nederlandse jongeren als het gaat om mondiaal burgerschap? Is hun levensstijl goed voor de wereld? En wat vinden en weten zij over de wereld? Om dit in kaart te brengen heeft NCDO, in samenwerking met TNS NIPO, onderzoek gedaan onder circa 2000 Nederlandse jongeren in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar.

Deze publicatie is onderdeel van een nieuwe reeks onderzoekspublicaties van NCDO, die met onderzoek, trainingen en andere activiteiten het publiek bewustzijn over internationale samenwerking en het belang van Nederland om op dit terrein actief te zijn bevordert.